

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 11

FÖRSTA KAMMAREN

1961

17–24 mars

Debatter m. m.

Tisdagen den 21 mars

Sid.

Interpellation av herr Svanström om inrättande av en särskild institution för forskning beträffande tandsjukdomarnas uppkomst, m. m.	10
---	----

Onsdagen den 22 mars

Om tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tullfritt införa vissa flyktingarbeten	13
Omläggning av bensinbeskattningen, m. m.	16
Rätt till avdrag vid beskattningen för kostnad för nyanlagd skogsplantering	23
Om undantagande från beskattning av vinst, som beror på penningvärdets fall, m. m.	25
Utredning rörande förmögenhetsskatten för äkta makar	30
Vissa ändringar i förordningen om allmän energiskatt	31
Riksbankens räntepolitik	33
Aktiebolaget Industrikredits utåtningsverksamhet	37
Lönen under semester	41
Om ändring i värnpliktslagens bestämmelser angående utbildningen till reservofficer vid armén	42
Reseersättning från den allmänna sjukförsäkringen i samband med sjukgymnastisk behandling	44

Fredagen den 24 mars

Domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen	50
Om ytterligare arbetstidsförkortning	57
Om upphävande av nattarbetsförbudet för kvinnor	58
Reglering av priserna på fisk	61
Interpellation av herr Bengtson ang. svenskt bidrag till internationell samverkan för tillgodoseende av världens livsmedelsförsörjning, m. m.	65

Samtliga avgjorda ärenden

	Sid.
Onsdagen den 22 mars	
Statsutskottets utlåtande nr 38, ang. fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag: justitiedepartementet	12
— nr 39, ang. beredskapsstat för försvarsväsendet	12
— nr 40, ang. avtal om fortsatt drift av Svenska silikatforskningsinstitutet, m. m.	13
— nr 41, ang. statens provningsanstalts organisation och verksamhet, m. m.	13
Bevillningsutskottets betänkande nr 5, om tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tullfritt införa vissa flyktingarbeten	13
— nr 9, ang. förslag till förordning om bensinskatt, m. m.	16
— nr 15, om rätt till avdrag vid beskattningen för kostnad för nyanlagd skogsplantering	23
— nr 19, om vidgad avdragsrätt för vetenskaplig forskning vid beskattning av rörelseinkomst	24
— nr 23, om undantagande från beskattning av vinst, som beror på penningvärdets fall, m. m.	25
— nr 24, om utredning rörande förmögenhetsskatten för äkta makar	30
— nr 26, ang. vissa ändringar i förordningen om allmän energiskatt	31
Bankoutskottets utlåtande nr 12, om sänkning av riksbankens diskonto samt angående riksbankens räntepolitik	33
— nr 13, ang. AB Industrikredits utlåningsverksamhet	37
— nr 14, om förlängning av preskriptionstiden för uttagande av premieobligationsvinster	41
— nr 15, om minskning av kostnaderna för riksdagstrycket	41
Första lagutskottets utlåtande nr 19, ang. ändrad lydelse av 72 § växellagen m. m.	41
— nr 20, ang. tidpunkten för avgivande av den årliga redogörelsen för handläggningen av riksdagens skrivelser till Kungl. Maj:t ..	41
Andra lagutskottets utlåtande nr 14, ang. lagen om semester, m. m.	41
— nr 19, om ändringar i 27 § värnpliktslagen	42
— nr 20, om reseersättning från den allmänna sjukförsäkringen i samband med sjukgymnastisk behandling, m. m.	44
— memorial nr 24, ang. kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ersättning från den allmänna sjukförsäkringen för sjukgymnastisk behandling	46
Tredje lagutskottets utlåtande nr 9, om ändrad lydelse av 23 § jaktlagen	46
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8, om nya former för hedersbevisning för lång och trogen tjänst inom det statliga verksamhetsområdet	46
— nr 9, om hälsoundersökning av unga kvinnor	46
— nr 10, om taxenedsättningar för busstrafiken	46
Fredagen den 24 mars	
Första lagutskottets utlåtande nr 22, ang. domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen	50

	Sid.
Andra lagutskottets utlåtande nr 21, ang. viss ändring av lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn (bidragsförskotts- lagen)	57
— nr 22, om ytterligare arbetstidsförkortning	57
— nr 23, ang. upphävande av bestämmelser i arbetarskyddslagen, vilka inskränka den kvinnliga arbetskraftens användande i yr- kesarbete	58
Jordbruksutskottets utlåtande nr 13, ang. reglering av priserna på fisk	61
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 11, om effektivisering av övervakningen av svensk krigsmaterielexport	63
— nr 12, om förenkling och samordning av arbetsgivare åliggande uppgifts- och uppbördsskyldighet	63

Fredagen den 17 mars

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 10 in-
nevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskot-
tets förslag till riksdagens skrivelser till
Konungen:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar rörande egentliga statsutgif-
ter för budgetåret 1961/62 under elfte
huvudtiteln, avseende anslagen inom in-
rikesdepartementets verksamhetsområde,
jänte i ämnet väckt motion; och

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar angående anslag å kapital-
budgeten för budgetåret 1961/62, i vad
avser socialdepartementets verksamhets-
område, jänte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes allmänna be-
redningsutskottets förslag till riksdagens
skrivelse, nr 94, till Konungen i anled-
ning av väckta motioner angående all-
männa flaggdagar.

Anmälades och godkändes första lagut-
skottets förslag till riksdagens skrivelser
till Konungen:

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till lag angående
fortsatt giltighet av lagen den 21 decem-
ber 1949 (nr 655) med särskilda bestä-
melser om utskrivning från sinnessjuk-
hus; och

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till lag om änd-
ring i skattestrafflagen den 11 juni 1943
(nr 313).

Anmälades och godkändes jordbruks-
utskottets förslag till riksdagens skrivel-
ser till Konungen:

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående försäljning av vis-
sa kronoegendomar, m. m.; och

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående statlig kreditga-
ranti för anordnande av auktionslokaler
för trädgårdsprodukter, m. m., jänte i
ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes konstitu-
tionsutskottets förslag till riksdagens
skrivelse, nr 101, till Konungen angående
uppskov med beslut över vilande för-
slag till ändrad lydelse av 31 § rege-
ringsformen.

Anmälades och godkändes bankoutskot-
tets förslag till riksdagens skrivelse, nr
115, till styrelsen för riksdagsbiblioteket
angående överförande till riksdagsbib-
lioteket av huvudmannskapet för re-
gistret till riksdagstrycket.

Anmälades och godkändes bankoutskot-
tets förslag till riksdagens skrivelse, nr
116, till fullmäktige i riksbanken angä-
ende verkställd granskning av riksban-
kens styrelse och förvaltning.

Anmälades och godkändes bankoutskot-
tets förslag till riksdagens skrivelse, nr
117, till fullmäktige i riksgäldskontoret
angående verkställd granskning av riks-
gäldskontorets styrelse och förvaltning.

Föredrogs och hänvisades till stats-
utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr
71, angående fråga om befrielse för O.
Olsson från viss ersättningsskyldighet
till statsverket.

Anmälades och bordlades följande till
kammaren överlämnade kungl. propo-
sitioner:

nr 66, angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.;

nr 72, med förslag till organisation för undervisning och vård av barn med komplicerad utvecklingshämning m. m.;

nr 74, angående understöd åt båttrafiken i Stockholms skärgård; och

nr 81, angående anslag till industriell verksamhet i Töre kommun.

Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning angående möjliggörande av vissa lån från riksbankens avbetalningslånefond till tjänstemän vid riksdagens verk.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1961/62;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska silikatforskningsinstitutet, m. m.; samt

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens provningsanstalts organisation och verksamhet, m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner om tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tullfritt införa vissa flyktingarbeten;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om bensinskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 15, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för kostnad för nyanlagd skogsplantering;

nr 19, i anledning av väckta motioner om vidgad avdragsrätt för vetenskaplig

forskning vid beskattning av rörelseinkomst;

nr 23, i anledning av väckta motioner om undantagande från beskattning av vinst, som beror på penningvärdets fall, m. m.;

nr 24, i anledning av väckt motion om utredning rörande förmögenhetsskatten för äkta makar; samt

nr 26, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om allmän energiskatt;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckta motioner angående sänkning av riksbankens diskonto samt angående riksbankens räntepolitik;

nr 13, i anledning av väckta motioner angående AB Industrikredits utlåningsverksamhet;

nr 14, i anledning av väckt motion om förlängning av preskriptionstiden för uttagande av premieobligationsvinster; samt

nr 15, i anledning av väckt motion om minskning av kostnaderna för riksdagstrycket;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen m. m.; samt

nr 20, i anledning av väckt motion angående tidpunkten för avgivande av den årliga redogörelsen för handläggningen av riksdagens skrivelser till Kungl. Maj:t;

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 14, i anledning av väckta motioner angående lagen om semester, m. m.;

nr 19, i anledning av väckt motion om ändringar i 27 § värnpliktslagen;

nr 20, i anledning av väckta motioner om reseersättning från den allmänna sjukförsäkringen i samband med sjukgymnastisk behandling, m. m.; samt

nr 24, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandlingen av andra lagutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner angående ersättning från den allmänna sjukförsäkringen för sjukgymnastisk behandling;

tredje lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av motion angående ändrad lydelse av 23 § jaktlagen; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion om nya former för hedersbevisning för lång och trogen tjänst inom det statliga verksamhetsområdet;

nr 9, i anledning av väckta motioner om hälsoundersökning av unga kvinnor; samt

nr 10, i anledning av väckta motioner om taxenedsättningar för busstrafiken.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 15 mars 1961.

Sedan kanslisten Arne Löfling enligt beslut av herrar deputerade vid sam-

manträde den 12 januari 1961 antagits till vikarie fr. o. m. den 16 februari 1961 tills vidare för stenografen Folke Hähnel, vilken beviljats tjänstledighet, hade herrar deputerade nämnda den 12 januari låtit anstå med tillsättandet av vikarie för Löfling i dennes egenskap av kanslist. Herrar deputerade beslöto nu, med verkan fr. o. m. den 16 februari 1961; att i stället för vikarie för Löfling skulle — med viss omorganisation av kanslisternas arbetsuppgifter — i erforderlig utsträckning anställas tillfällig skrivhjälp, och skulle härtill anlitas den talmannen i samråd med kammarens sekreterare anställde.

År och dag som ovan.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.10.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 21 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 14 och den 15 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed får jag anhålla om tjänstledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. onsdagen den 22 mars t. o. m. fredagen den 24 mars för att på officiellt uppdrag besöka Holland.

Stockholm den 21 mars 1961

Gunnar Lange

Den begärda ledigheten beviljades.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1961 den 21 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att — sedan f. d. rådmannen Erik Anton Wilhelmsson, som den 1 mars 1960 utsetts till riksdagens militieombudsman, av sagt sig detta förtroendeuppdrag — jämlikt § 68 riksdagsordningen utse ny militieombudsman; och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd:

herr häradshövdingen Karl Hugo Henkow med 40 röster.

Därjämte avgavs en blank valsedel jämte en dubbelsedel, vilka kasserades.

*Georg Branting Bertil von Friesen
K. G. Ewerlöf Per Svensson*

År 1961 den 21 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att — sedan häradshövdingen Karl Hugo Henkow denna dag utsetts till riksdagens militieombudsman — jämlikt § 68 riksdagsordningen utse ny ställföreträdare för militieombudsmannen; och befanns efter

valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd:

herr hovrättsrådet Gunnar Thyresson med 42 röster.

*Georg Branting Bertil von Friesen
K. G. Ewerlöf Per Svensson*

År 1961 den 21 mars sammanträdde kamrarnas valmän för att — sedan hovrättsrådet Carl Ulf Vilhelm Lundvik, som den 1 mars 1960 utsetts till ställföreträdare för riksdagens justitieombudsman, av sagt sig detta förtroendeuppdrag — jämlikt § 68 riksdagsordningen utse ny ställföreträdare för justitieombudsmannen; och befanns efter valförrättningens slut därtill hava blivit utsedd:

herr hovrättsrådet Holger Vilhelm Henrik Nordqvist med 40 röster.

Dessutom avgavs två blanka valsedlar, vilka kasserades.

*Georg Branting Bertil von Friesen
K. G. Ewerlöf Per Svensson*

På framställning av herr talmannen beslöts att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelser till Konungen med anmälan om de förättade valen.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 122, i anledning av väckta motioner angående de allmänna barnbidragen, m. m.;

nr 123, i anledning av väckta motioner angående rätt för kommun att uttaga avgifter för finansiering av allmän avstjälpningsplats och destruktionsanläggning; samt

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om försäljning av obeskattade varor på tullflygplats; och

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny ölförsäljningsförordning, m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 66, angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.;

nr 72, med förslag till organisation för undervisning och vård av barn med komplicerad utvecklingshämning m. m.;

nr 74, angående understöd åt båttrafiken i Stockholms skärgård; och

nr 81, angående anslag till industriell verksamhet i Töre kommun.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet dess anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning angående möjliggörande av vissa lån från riksbankens avbetalningslånefond till tjänstemän vid riksdagens verk.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 38—41, bevillningsutskottets betänkanden nr 5, 9, 15, 19, 23, 24 och 26, bankoutskottets utlåtanden nr 12—15, första lagutskottets utlåtanden nr 19 och 20, andra lagutskottets utlåtanden nr 14, 19 och 20 samt memorial nr 24, tredje lagutskottets utlåtande nr 9 ävensom allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 8—10.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 68, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 511) om särskilda förmåner för vissa internationella organisationer, m. m.;

nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena;

nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m.;

nr 78, angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa forskningsråd m. m.;

nr 79, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 84, angående riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet, m. m.;

nr 85, angående vissa frågor rörande rektorstjänsterna inom skolväsendet m. m.;

nr 89, med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

nr 90, angående ändring av vissa postavgifter m. m.; och

nr 100, med förslag om förbättrad taxeringskontroll.

Anmälades och bordlades

första lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner om utredning rörande domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckt motion om viss ändring av lagen den 11 juni 1943 om förskottering av underhållsbidrag till barn (bidragsförskottslagen);

nr 22, i anledning av väckt motion om ytterligare arbetstidsförkortning; samt

nr 23, i anledning av väckta motioner angående upphävande av bestämmelser i arbetarskyddslagen, vilka inskränker den kvinnliga arbetskraftens användande i yrkesarbete;

Interpellation om inrättande av en särskild institution för forskning beträffande tandsjukdomarnas uppkomst, m. m.

jordbruksutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1961/62 jämte i ämnet väckta motioner; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om effektivisering av övervakningen av svensk krigsmaterielexport; samt

nr 12, i anledning av väckta motioner om förenkling och samordning av arbetsgivare åliggande uppgifts- och upp-bördsskyldighet.

Interpellation om inrättande av en särskild institution för forskning beträffande tandsjukdomarnas uppkomst, m. m.

Herr SVANSTRÖM (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Tandrotan torde vara den allra vanligaste sjukdomen i vårt land. Man kan med fog påstå att den är en verklig folksjukdom.

Andra folksjukdomar såsom t. ex. tuberkulosen har genom omfattande och målmedvetet bekämpande och långt gående förebyggande åtgärder bringats under kontroll. I fråga om tuberkelsjukdomarna får det nog också anses att den höjda levnadsstandarden medverkat till att höja motståndskraften hos befolkningen.

När det gäller tandkaries torde det snarare vara tvärt om. De ändrade kostvanorna anses på många håll medföra ökad risk för tandröta.

Genom folktandvårdens tillkomst och fortsatta utbyggnad har betydande resultat uppnåtts när det gäller att reparera redan uppkomna skador på tänderna. Det är mycket betydande summor samhället och de enskilda medborgarna satsar årligen på tandvård. Däremot anslås enligt min mening alldeles för små belopp till förebyggande åtgärder i fråga om kariesbekämpning.

1957 års folktandvårdssakkunniga har föreslagit en väsentlig höjning av utgående anslag till detta ändamål. Utredningen anser vidare att en särskild institution med uppgift att bedriva forskning i fråga om de vanligaste tandsjukdomarnas uppkomst bör tillskapas. Denna institution skulle också enligt utredningens mening kunna vetenskapligt utforska olika profylaktiska metoder i fråga om tandrötans bekämpande. Kostnaderna för en sådan forskningsinstitution kan enligt utredningen beräknas redan från starten dra en kostnad av 100 000 kr. per år. I jämförelse med samhällets årliga kostnader av över 200 miljoner kronor för reparation av redan uppkomna tandskador förefaller emellertid de ifrågasatta medlen till forskning och profylaktisk verksamhet relativt blygsamma. Likaså bör ju intensifierade åtgärder på detta område småningom avhjälpas den besvärande bristen på tandläkare och övrig personal inom tandvården.

Med anledning av vad ovan anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande frågor:

Är herr statsrådet beredd att inom den närmaste tiden föreslå inrättandet av en särskild institution för forskning beträffande tandsjukdomarnas uppkomst m. m. i enlighet med 1957 års folktandvårdssakkunnigas förslag?

Vilka åtgärder anser herr statsrådet nödvändiga för en ökad profylaktisk verksamhet i tandrötebekämpande syfte?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 573, av herr *Olsson, Erik, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 61, med förslag till lag angående till-

lägg till lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar, m. m.;

nr 574, av herr *Svanström* och herr *Andersson, Axel Emanuel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 61, med förslag till lag angående tillägg till lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar, m. m.;

nr 575, av herrar *Ewerlöf* och *Kaijser*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, med förslag till lag om handräckning vid taxeringsrevision;

nr 576, av herr *Spetz m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62,

med förslag till lag om handräckning vid taxeringsrevision; och

nr 577, av herr *Sundin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, med förslag till lag om handräckning vid taxeringsrevision.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.15.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 22 mars

Kammaren sammanträdde kl. 10.00

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Palm* för tiden till och med den 28 innevarande månad på grund av ett från honom inkommet, nu uppläst läkarintyg, utvisande att han till följd av bronchopneumonia vore sjukskriven för tiden till och med sistnämnda dag.

Herr *Mossberger*, åt vilken kammaren tidigare beviljat ledighet från riksdagsgöromålen till och med den 21 i denna månad, erhöll nu på därom gjord ansökning fortsatt ledighet på grund av sjukdom till och med den 30 mars.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 68, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 511) om särskilda förmåner för vissa internationella organisationer, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiironavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m.;

nr 78, angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa forskningsråd m. m.;

nr 79, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 84, angående riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet, m. m.; samt

nr 85, angående vissa frågor rörande rektorstjänsterna inom skolväsendet m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 89, med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 90, angående ändring av vissa postavgifter m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag om förbättrad taxeringskontroll, hänvisades propositionen, såvitt avsåge förordningsförslagen och de i propositionen framlagda riktlinjerna för förbättrad taxeringskontroll, till bevillningsutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott motionerna nr 573—577.

Föredrogs och bordlades ånyo första lagutskottets utlåtande nr 22, andra lagutskottets utlåtanden nr 21—23, jordbruksutskottets utlåtande nr 13 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 11 och 12.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställ-

Om tillstånd för Inomeuropeisk Mission ning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1961/62;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska sili-katforskningsinstitutet, m. m.; samt

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens provningsanstalts organisation och verksamhet, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tullfritt införa vissa flyktingarbeten

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av väckta motioner om tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tullfritt införa vissa flyktingarbeten.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 256, av herrar *Möller* och *Nestrup*, samt II: 216, av herr *Regnéll m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte meddela organisationen Inomeuropeisk Mission tillstånd att tills vidare till riket tullfritt införa sådana flyktingarbeten, som tillverkats vid organisationens i utlandet belägna hjälpstationer.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 256, av herrar *Möller* och *Nestrup*, samt II: 216, av herr *Regnéll m. fl.*, om tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tullfritt införa vissa flyktingarbeten, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet hade reservation avgivits av herr *Gustafson* i Göteborg, vilken, under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 256 och II: 216, ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till nämnda motioner, måtte medgiva organisationen Inomeuropeisk Mission tillstånd att tills vidare till riket tullfritt införa sådana

att tullfritt införa vissa flyktingarbeten flyktingarbeten, som tillverkats vid organisationens i utlandet belägna hjälpstationer.

Herr **HANSON, PER-OLOF**, (fp):

Herr talman! Jag avser inte alls att dra upp någon större diskussion kring denna fråga men jag vill inte avstå från att med några ord ge uttryck för en stillsam protest mot utskottets ställningstagande.

När man exempelvis i anslutning till generaltullstyrelsens remissyttrande över motionen gör gällande att Inomeuropeisk Missions verksamhet i detta avseende skulle vara av kommersiell natur, som det heter, så tycker jag nog att ordens valör inte riktigt täcker den verklighet det handlar om. Vad som sker är ju att Inomeuropeisk Mission för insamlade medel köper upp en del råmaterial som skickas ut till de hjälpstationer man har på flera håll i Europa. De som vistas vid dessa stationer får utföra vissa handarbeten, som sedan förs hem och säljs, självfallet till de priser man kan få ut här. Ställer vi inte större anspråk på vad som skall vara av kommersiell natur än att det skall vara en affär bakom, så är det klart att denna beteckning är tillämplig, men jag tycker att om en verksamhet skall karakteriseras såsom varande av kommersiell natur, bör åtminstone något vinstsyfte ligga bakom den. Detta förekommer inte här, utan hela verksamheten är av benefik natur. Det rör sig om en hjälpverksamhet som drivs med ekonomisk förlust. Därför tycker jag att denna grund för utskottets ställningstagande mera är ett uttryck för den formalismens orkeslöshet, som riksdagen ofta hamnar i och som hindrar den att fatta beslut som vi nog gärna skulle vilja fatta.

Inte heller kan jag inse att risken för prejudikat i detta avseende skulle vara så stor som utskottet tycks vilja göra gällande. Jag medger att en risk kan finnas, men ser man noga på frågan tror jag det är svårt att bestrida att de organisationer är ganska få, som skulle kunna tänkas utöva en verksamhet av sådan art att det här önskade beslutet skulle

Om tillstånd för Inomeuropeisk Mission kunna få någon farlig prejudicerande innebörd.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Möller* (s).

Herr **HAGBERG** (h):

Herr talman! Materiellt sett är ju denna fråga liten, men principiellt sett har den nog en ganska väsentlig betydelse.

Som kammarens ledamöter torde erinra sig, behandlades samma spörsmål för två år sedan. Bevillningsutskottet avstyrkte framställningen den gången, och riksdagens båda kamrar följde utskottet. Nu har framställningen återkommit, och för att vara riktigt säkra på vår sak har vi denna gång remitterat framställningen till generaltullstyrelsen. Dess svar innebär ett avstyrkande av principiella skäl och med hänsyn till eventuella prejudikat.

Kammarens ledamöter förstår helt säkert, att det är tämligen svårt för ett riksdagens skatte- och tullutskott att i en fråga av denna karaktär och på basis av en enskild motion handla emot ett bestämt råd från den myndighet, som närmast har ansvaret för dessa ting.

Nu är det uppenbart — det framgår av det anförande som här just hållits — att det är några ord i generaltullstyrelsens avstyrkande yttrande som man på motionärshåll fäst särskilt avseende vid. Generaltullstyrelsen anser, att den verksamhet som här bedrivs är av »kommersiell natur». Man kan naturligtvis tvista om vad som skall inläggas i begreppet »kommersiell natur», men även den föregående ärade talaren medgav att det i detta fall är fråga om en affärsverksamhet, ehuru icke avsedd att ge någon vinst. Att det är en affärsverksamhet framgår ju också av motionerna och av framställningen i ämnet. Där sägs nämligen följande: »Handarbetena måste alltså sändas till Sverige. Vid försäljningen har Inomeuropeisk Mission sökt hålla ungefär de priser, som hemslöjdsföreningar i Sverige tillämpar för motsvarande alster.»

Härmed har man indirekt sagt ifrån,

att tullfritt införa vissa flyktingarbeten att detta är en verksamhet som kan jämföras med hemslöjdsföreningarnas verksamhet. Att så är förhållandet framgår väl också av den omständigheten, att motionärerna inte har ifrågasatt, att verksamheten skall befrias från allmän omsättningsskatt utan endast begärt tulllätnader.

Det finns kanske ytterligare en liten omständighet som spelat in vid bedömningen av ifrågavarande verksamhet. Man har i motionerna gjort en jämförelse med den verksamhet som Rädda Barnen bedriver, men den jämförelsen håller inte såsom också generaltullstyrelsen påpekar. Rädda Barnens verksamhet är av annan karaktär. Den tullfrihet, som denna organisation åtnjuter — efter proposition varje år från Kungl. Maj:t — gäller inte någon verksamhet av kommersiell eller affärsnärlig karaktär.

Jag tror, att jag kan be motionärerna vara förvissade om att vi inom utskottet har den allra största sympati för den verksamhet, som av Inomeuropeisk Mission utövas och önskar den all möjlig framgång. Vi är emellertid av den uppfattningen att, om statsmakterna anser sig böra stödja denna verksamhet, bör det ske på hävdvunnet sätt, nämligen genom anslag över driftbudgeten, och icke via tulllätnader. Den senare vägen kan nämligen, såsom utskottet och generaltullstyrelsen påpekar, lätt ge anledning till prejudikat med ganska svåröverskådliga konsekvenser.

Detta är i korthet de överväganden, som legat till grund för bevillningsutskottets ståndpunktstagande i år liksom förra gången.

Jag hemställer alltså, herr talman, om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp):

Herr talman! Bevillningsutskottet hänvisar till generaltullstyrelsens yttrande och styrelsen hänvisar till bevillningsutskottets yttrande 1958. Kretsgruppen resulterar i att man talar om att det är fråga om en verksamhet av kommersiell natur och att man skapar prejudikat av allvarlig art.

Om tillstånd för Inomeuropeisk Mission att tullfritt införa vissa flyktingarbeten

Vad är det då för väldiga prejudikat man skapar? Jo, utskottet säger att prejudikatet innebär att även liknande organisationer skulle anhålla om tullåttnader. Men finns det, ärare kammarledamöter, så många organisationer som skulle utnyttja detta prejudikat? Och vore det så förfärligt om även någon organisation av liknande art finge tullåttnader?

Vad gäller det då att åstadkomma här? Jo, det gäller att bistå en verksamhet, som består i att man skickar ut svenska varor som ger sysselsättning åt flyktingar ute i Europa. Dessa varor säljs sedan mestadels i Sverige. Det är för dessa färdigställda arbeten som Inomeuropeisk Mission nu ber om tullåttnader.

Jag kan förstå att utskottet tycker att det är fråga om en struntsumma, men jag kan inte förstå att utskottet skall behöva vara så kallsinnigt. Jag undrar om inte bevillningsutskottet, som jag hyser en mycket stor respekt för, skulle något använda sin fantasi i annan riktning än bara för att finna kommersiella skäl och faror för prejudikat. Om utskottet lät sin fantasi spela och försökte se vilka människor det är, som på detta sätt får sysselsättning, kanske det skulle kunna förmås att ta litet lättare på frågan.

Det är mest gamla kvinnor i flyktingläger, som sysselsättes med dessa arbeten. Det står i dagens tidningar om transporter från Europas flyktingläger, men vi vet alla att just de människor, som får denna sysselsättning, är de som får stanna kvar längst i lägren. De tillhör den kategori, som lättast blir bortglömd. För dem betyder det mycket om de vet att en stat som Sverige, känd för sin humanitära inställning, vill medge denna lättnad för att göra deras tillvaro dragligare. Det är en lättnad som får inte bara ekonomiska utan även psykologiska konsekvenser. Dessa människor lever ofta i flyktingläger, där det som sägs i den ena delen av baracken hörs i den andra delen, där kylan tränger in vintertid och hettan sommartid. Det är en trist — oändligt trist — tillvaro. Jag tycker att vi skall kunna göra denna gest

utan att tala så högtidligt om kommersiella och prejudicerande konsekvenser.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hanson, Per-Olof*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hanson, Per-Olof*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 37.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

**Ang. omläggning av bensinbeskattningen,
m. m.**

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om bensinskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 16 december 1960 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 7, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om bensinskatt; samt

2) förordning angående ändring i förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt.

I propositionen hade föreslagits en teknisk omläggning av bensinbeskattningen. Beskattningsförfarandet skulle moderniseras i anslutning till de principer, som varit vägledande vid senare års lagstiftning på punktskatteområdet. Systemet med två skatteformer — dels en särskild till vägväsendet utgående bensinskatt och dels allmän energiskatt på bensin — skulle därvid bibehållas. Förordningen av år 1929 om särskild bensinskatt skulle emellertid ersättas av en ny förordning i ämnet.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 142, av herr *Ragnar Bergh*, och II: 175, av herr *Östlund*, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag till sådan differentiering av bensinskatten, att utförsäljningspriset på bensin kunde sättas lika inom skilda delar av landet.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 7 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, måtte

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om bensinskatt med den ändringen, att punkt 4 av övergångsbestämmelserna erhöles nedan angivna lydelse:

4. För bensin, som tillverkas av Svenska skifferoljeaktiebolaget genom utvinning ur inhemsk skiffer, skall intill utgången av juni 1964 bensinskatt utgå med allenast fem öre för liter;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt; även som

B. att de likalydande motionerna I: 142, av herr *Ragnar Bergh*, och II: 175, av herr *Östlund*, om en utjämning av bensinpriset i olika delar av landet genom differentiering av bensinskatten, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Vigelsbo*, vilken ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B. hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 142, av herr *Ragnar Bergh*, och II: 175, av herr *Östlund*, om en utjämning av bensinpriset i olika delar av landet genom en differentiering av bensinskatten, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanten anförde.

I reservationen hade bland annat erinrats om att föregående års riksdag, i anledning av motioner angående ett enhetligt bensinpris för hela landet i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit, att nämnda motioner jämte allmänna beredningsutskottets över desamma avgivna utlåtande måtte överlämnas till den år 1959 tillsatta kommittén för näringslivets lokalisering. Reservanten hade funnit, att i ett dylikt sammanhang en prövning borde ske även av frågan om en differentiering av skatten å flytande bränslen, vilket kunde förväntas ha en positiv effekt ur lokaliseringssynpunkt.

Ang. omläggning av bensenbeskattningen, m. m.

Vid betänkandet hade därjämte fogats ett särskilt yttrande av herr *Kollberg*.

Herr **GUSTAFSSON, NILS-ERIC**, (cp):

Herr talman! I samband med behandlingen av förevarande proposition har utskottet haft att ta ställning till ett motionspar från högermännen Bergh och Östlund, vari det har föreslagits att man skulle söka få till stånd en utjämning av bensenpris i olika delar av landet genom en differentiering av bensinskatten.

Av någon oförklarlig anledning har utskottets majoritet inte velat gå med på detta krav, som åtminstone ur norrländsk synpunkt måste anses som synnerligen behjärtansvärt.

Oförklarligt är det kanske också att högermännen i utskottet inte har velat kännas vid motionerna. Genom herr Vigelsbo har det dock till betänkandet fogats en reservation, där han i stort sett instämmer i vad motionärerna har anfört. Reservationen utmynnar i ett yrkande, som helt bifaller motionskraven.

Jag skall inte ödsla många ord på detta. Jag vill bara starkt understryka att det är en klar *rättvisefråga* att bensenpriset kan hållas på en så jämn nivå som möjligt i hela landet. Så är det ju inte i dag, och då har man i reservationen ansett att det skulle vara lämpligt att genom differentiering av bensinskatten försöka få till stånd en något större enhetlighet i prissättningen och att detta i varje fall bör provas.

Reservationen av herr Vigelsbo är utförlig, och jag kommer därför inte att uppta tiden med att närmare gå in på vad den innehåller. Jag ber bara att få yrka bifall till reservationen av herr Vigelsbo vid bevillningsutskottets betänkande nr 9.

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Jag har inte tänkt försöka strö blommor vid begravningen av den motion, vars vällovliga syfte bevillningsutskottet har redovisat i sitt betänkande, även om utskottet har hemställt om avslag.

Jag tycker, som sagt, att det finns ett vällovligt syfte bakom den motion som högermännen herr Östlund i andra kammaren och herr Bergh i första kammaren här har förelagt riksdagen för prövning. Visserligen kan jag inte acceptera motionärernas tro på att man via en skatt skall kunna utjämna skillnaderna i prissättningen på bensen och olja i olika delar av landet, men jag utgår ifrån att herrar Bergh och Östlund inte klart vill ge uttryck för sin innersta tanke, nämligen att deras insats här syftar till att väcka liv i den Thunborgska utredningen om ett bensenmonopol i det här landet!

Om jag har rätt i detta antagande, hålls jag med tillfredsställelse det initiativ som motionärerna har tagit. Jag tror nämligen inte att man skattevägen kan få en rättvis prissättning. Att däremot ett statligt monopol skulle kunna medföra avsett resultat visar ju de erfarenheter vi har från en del andra områden. Tobaksmonopolet har ju genomfört att man kan köpa tobak till samma pris på vilken plats som helst i landet, och det samma är väl också förhållandet i fråga om försäljningen av vin- och spritvaror genom Vin- och spritcentralen. Man ställer därför frågan: Varför skall det vara en så väsentlig skillnad i prissättningen på olja och bensen i olika delar av vårt land?

Man har också ofta ställt sig undrande inför det förhållandet, att inom bensen- och oljebranschen konkurrerar åtskilliga företag med varandra också på mycket små platser. Det finns i Sverige företrädare för ett tiotal eller kanske fler oljeföretag, och även på små orter finns det ofta fyra eller fem försäljningsställen. Man ställer sig frågan: Har de så god avans på sin förmedling, att de kan göra så stora investeringar för att ge service åt bensen- och oljeförbrukarna?

Jag skulle vilja fråga bevillningsutskottets ärade ordförande: Har ni möjligen inom utskottet tagit upp någon som helst överläggning om förutsättningen att väcka liv i den Thunborgska utredningen om ett bensenmonopol?

Ang. omläggning av bensinbeskattningen, m. m.

Högern har tidigare i många fall varit företrädare för monopol. Jag tror, att tobaksmonopolet är en frukt av högerens insatser. Jag skulle kunna tänka mig att tanken på monopol varit vägledande också för herr Berghs initiativ, när han, inte direkt men indirekt, har gett bevillningsutskottet en vink om att statens värnande hand över medborgarna är nödvändig även när det gäller denna bransch.

Jag grundar min tro så mycket mera på detta initiativ som herr Bergh i Norrbotten har sett statens omsorg över folket där och självklart dragit den slutsatsen, att här föreslås ett steg i riktning mot en mera rättvis fördelning av bördorna.

Jag tycker att motiveringen i reservationen är riktig, men dess kläm är felaktig. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen, i den mån den kommer att påskynda en utredning som tar sikte på ett statligt bensin- och oljemonopol i detta land.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det föreliggande betänkandet från bevillningsutskottet avser ju en mycket väsentlig sak, nämligen en omläggning av bensinskatten, så att vi i det avseendet får en mera rationell ordning. Förslaget har enhälligt tillstyrkts av utskottet, men eftersom denna tekniska omläggning inte får resultera i en skattehöjning och Kungl. Maj:ts förslag i en punkt skulle ha medfört en sådan höjning, har utskottet vidtagit en ändring i övergångsbestämmelserna. Jag vill genast säga, att resultatet av ändringen blir, att vi skall kunna avsätta bensolen från gasverken här i landet. Jag har hört att man dragit den slutsatsen, att ändringen kommit till för att hjälpa skifferoljeverket. Så är ingalunda fallet, utan avsikten har varit att möjliggöra avsättning av bensol på hemmamarknaden. Sedan är det en annan sak att det är bara skifferoljebolaget som använder bensolblandning. Med utskottets förslag blir det status quo för skifferoljeverket, men en önskad förbättring för gasverken.

I övrigt tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts proposition.

Till detta betänkande har fogats en reservation och ett särskilt yttrande.

I det särskilda yttrandet beklagar herr Kollberg, att vi inte kunnat få en annan utformning av vårt förslag. Det kan ju ligga något i vad han framhåller. Det är bra att hålla på principerna, men man måste kunna dra de praktiska slutsatserna också när det gäller vårt politiska arbete. Det är det som utskottet har gjort, och därför har vi inte kunnat lägga avgörande vikt vid herr Kollbergs synpunkter.

Den reservation som är fogad till betänkandet har onekligen sitt stora intresse. Om man söker efter tecken i skyn när det gäller framtida politiska ställningstaganden kanske herr Svedberg har kommit på rätt spår då han tror, att man gjort en framstöt med förslag till differentiering av bensinskatten, medan man i själva verket vill något annat. Jag tror ju inte herr Svedberg har rätt för tillfället — högermotionärerna har nog inte åstundat vad herr Svedberg talade om. Men det kan hända att det är centerpartiet som är intresserat. Det är herr Vigelsbo som framträder som reservant.

Det kan ligga mycket i att man skulle kunna åstadkomma ett enhetligt bensinpris i landet. Det är starka skäl som talar härför. Men hittills har riksdagen icke velat eller vågat ta konsekvenserna av en sådan tanke. Jag förstår mycket väl, att man på avlägsna orter, där fraktkostnaderna är höga, tycker att det borde ske något.

Nu anser jag emellertid, att herr Lage Svedberg gjorde en logisk kullerbytta, när han yrkade bifall till herr Vigelsbos reservation. Den gäller nämligen bara differentierad skatt, och därmed kommer vi ingenstans. Det hade varit prydligare, om han inte instämt i reservationen. Han borde ha gått längre, ty hans anförande gick i en annan riktning än hans yrkande.

Det går inte att komma fram till det önskade målet bara genom att differentiera skatten. Jag hör till dem som an-

Ang. omläggning av bensenbeskattningen, m. m.

ser att vi borde kunna åstadkomma ett enhetligt bensinpris, om vi nämligen är beredda att vidta de åtgärder som ligger inom räckhåll. Herr Svedberg har pekat på att det finns enhetliga priser på en hel del andra varor, var i landet man än säljer dem. Det skulle utan tvekan gå att få ett enhetspris även i det fall det här gäller.

Jag vill dock alls inte påstå, att det behövs monopol för det. Om de stora oljebolagen hade viljan att göra en clearing beträffande priserna på de kvantiteter, som de säljer inom vissa områden, skulle man i prismässigt avseende nå samma resultat. Men man har inte sett några tecken på en sådan vilja. Och jag tror inte heller att man kommer fram på den väg — en differentierad skatt — som herr Vigelsbo rekommenderar, utan det behövs mera långtgående åtgärder.

Med hänsyn härtill har bevillningsutskottet som ingående diskuterat motionerna, sagt sig att det inte går att komma fram på den väg som motionärerna och reservanten förordat.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! När herr Lage Svedberg började närma sig slutet av sitt anförande föreföll det ett tag, som om han skulle yrka bifall till reservationen. Jag var benägen att säga, att när slutet är gott så är allting gott — jag tänker på de motiveringar, som låg bakom detta yrkande. Men efter dem kom, som den föregående ärade talaren redan har sagt, den verkliga kullerbyttan. Han yrkade inte bifall till reservationen, han yrkade bifall till den i den mån den skulle befrämja tillkomsten av ett bensinmonopol. Ett sådant har aldrig reservanten talat om, och det finns ingenting därom i motionerna.

I klämman föreslås en riksdagsskrivelse, vari uttalas sympatier för en utjämning av bensinpriset genom en differentiering av skatten, och i sin motivering för detta yrkande menar reservanten bl. a., att det är något som lokalise-

ringsutredningen bör ta upp, såsom allmänna beredningsutskottet förordade i fjol.

Så är man ju en aning förvånad över ett par ting i motiveringen i herr Svedbergs inlägg. Han bestrider för det första, att en differentiering av skatten skulle kunna åstadkomma en utjämning av priset. Det är ett rätt överraskande påstående. Om skatten skulle minskas med låt oss säga tre öre per liter i de delar av landet, där bensinpriset är tre öre högre än på andra ställen, så skulle det väl ändå bli en utjämning av priset. För det andra uttalade han — och utskottets ärade ordförande diskuterade också den frågan — att ett monopol skulle vara nödvändigt för att åstadkomma en prisutjämning.

I detta sammanhang vill jag säga, att herr Svedberg inte har rätt att lägga in mer i motionen än vad som står där. En avgörande synpunkt är, att den större delen av bensinpriset utgöres av skatt. Skall man se närmare på invändningarna kan man möjligen göra gällande att de praktiska möjligheterna inte är tillräckliga att åstadkomma en sådan differentiering, att gränsfält inte kan leda till missbruk. Jag tror inte, att man kan alldeles undvika sådana missbruk, men de bleve nog inte betydande.

Jag är inte helt tillfredsställd med den reservation som herr Vigelsbo har avgivit. Den är dock bättre än ingenting, och jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Herr Gustafsson började med att säga, att han tyckte det var beklagligt att inte bevillningsutskottets majoritet hade funnit det angeläget att bifalla denna motion. Herr Gustafsson måste vara begåvad med många och starka illusioner, när han gör ett sådant uttalande. Jag måste erkänna, att jag inte alls har samma illusioner beträffande bevillningsutskottet och inte heller beträffande ett annat utskott, som senare skall behandla en motion med samma syfte,

Ang. omläggning av bensinbeskattningen, m. m.

nämigen en utjämning av bensinpriset. I det fallet är det närmast fråga om en utredning.

Jag blev faktiskt tillfrågad, om jag inte skulle skriva på den där motionen — det är ju alldeles självklart, att det är ett norrlandsintresse att man åstadkommer en utjämning av bensinpriset. Men jag gjorde det inte — jag vet inte om jag fick Falstaff Fakirs ord i minnet eller vad det var som närmast gjorde att jag sade nej. Falstaff Fakir säger på ett ställe: »Det är inte lönt att hos en snäcka söka ädla känslor väcka.»

Jag skulle tro att det är lika omöjligt att bearbeta bevillningsutskottet efter den linjen, att det skulle handla efter några ädla känslor.

När man ville att jag skulle skriva på den där motionen angående ett utjämning av bensinpriset svarade jag, att jag i stället funderade på en annan motion, där jag tvärtom skulle följa den regel som nu gäller för bensinpriset. Man tillämpar nu en zontaxa i fråga om bensinpriset, vilket innebär att ju längre bort en ort befinner sig från importhamnen, desto högre blir priset. Då hade jag tänkt mig, att jag i stället skulle väcka en motion med förslag om att tillämpa denna zontaxa även på den elektriska kraften. Ju längre en plats befinner sig från kraftkällan, desto högre skulle alltså priset vara. På samma sätt som när det gäller bensinpriset och oljebolagen skulle det högre pris, som man tar ut i Skåne, i Stockholm och på andra håll, gå tillbaka till kraftkällan i Norrland.

Jag hoppas att när denna motion en gång kommer skall den visas all den förståelse, som är möjlig i bevillningsutskottet. Ty även om jag inte tror att utskottet hyser några ädlare känslor, så tror jag, att man där har förmåga att tänka logiskt.

Herr talman! I den här frågan har jag intet yrkande.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara försäkra herr Axel Johannes Andersson, att mina

illusioner rörande riksdagsutskottens eventuella välvilja är mycket måttliga. Men kanske just med den motivering, som herr Andersson var inne på i slutet av sitt anförande, då han betecknade bevillningsutskottet som logiskt tänkande, har jag ansett det som naturligt, att det kanske ändå bort intaga en annan och mera positiv ståndpunkt till dessa motioner.

Utskottets ärade ordförande försökte tolka, som han sade, tecken i skyn och trodde, att centerpartiet möjligtvis skulle ha några dolda avsikter och att dess förslag så att säga skulle avspegla någonting, som kanske så småningom skulle komma att hända. Han pekade därvid på herr Vigelsbos ståndpunktstagande i denna fråga.

Jag vill med anledning härav helt blygsamt erinra om att spørsmålet om ett enhetligt bensinpris inte är någon ny fråga för centerpartiet. Vi har i många år motionerat om just denna sak, och jag vill erinra om — vilket också anges i reservationen — att så sent som i fjol behandlade allmänna beredningsutskottet motioner i detta ämne, som blev föremål för en mycket välvillig behandling. Utskottet beslöt då föreslå riksdagen, att spørsmålen skulle överlämnas till lokaliseringsutredningen. Huruvida de har kommit fram till ort och ställe, känner jag inte till, men jag vill med detta bara ha sagt, att det här inte gäller något nyvaknat intresse för en utjämning och för rättvisefrågor i detta land inom centerpartiet.

Vad herr Svedberg och herr John Ericsson yttrade om monopol tycker jag inte har så särskilt mycket att göra med spørsmålen i dagens debatt.

Herr OLOFSSON, UNO, (fp):

Herr talman! Frågan om ett enhetligt bensinpris i vårt land är mycket gammal och har varit föremål för många interpellationer och motioner här i riksdagen.

Det är klart att det för oss som bor i Norrland gäller en mycket betydelsefull fråga. Jag har emellertid i dag inte

Ang. omläggning av bensinbeskattningen, m. m.

någon som helst anledning att ge mig in på någon längre argumentering i frågan.

Jag begärde närmast ordet med anledning av bevillningsutskottets påpekande av att frågan kommer upp i ett annat sammanhang senare i vår. I avslutning härtill vill jag framhålla, att denna fråga enligt min mening inte kan lösas skattevägen. Jag tror inte heller, att den kan lösas genom monopol. Även om jag inte — som det tidigare sagts här i dag — tror att bevillningsutskottet är i avsaknad av ädlare känslor, så måste man nog företa grundliga och mycket djupgående utredningar för att man över huvud taget skall kunna få ett grepp om denna fråga.

Jag vill uttala den förhoppningen, att när frågan senare under vårriksdagen eller framdeles i samband med förslag från någon utredning åter kommer upp, så skall vi möta samma välvilliga inställning.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Herr Ericsson påpekade, att min uppfattning att genom en differentiering av bensinskatten försöka åstadkomma en utjämning av priserna var orimlig. Jag trodde möjligen — jag skulle kunna glädja motionärerna med det — att om jag skulle stödja reservationens motivering, där det påpekas att riksdagen redan i fjol hemställt om att en motion i samma syfte måtte överlämnas till den pågående lokaliseringsutredningen, så borde denna fråga kunna föras framåt.

Herr Bergh försöker slingra sig ur greppet och inser, att han tydligen motionerat om en sak som man redan i förväg vet är genomförbar eller i varje fall kommer att öka krånglet. Det var därför jag ansåg att det enda sättet att nå en rättvisare fördelning och en rättvisare belastning var att genomföra ett statligt bensinmonopol. Jag tror inte att man kan komma fram på andra vägar.

Om det föreföll, som om jag utan vidare yrkade bifall till reservationens kläm, skall jag i så fall be att få återta

detta yrkande, men jag vill instämma i reservationens motivering, där det talas om den utredning som pågår rörande näringslivets lokalisering. Jag hoppas att den utredningen snart skall framkomma med ett delbetänkande i denna fråga, så att Kungl. Maj:t skyndsamt kan för riksdagen framlägga ett förslag som innebär en rättvisare belastning på näringslivet i de orter i landet, som känner trycket av bensinbeskattningen hårdare än man gör i tätorterna.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag skall komplettera herr Gustafssons historik med att säga, att den första motion i detta syfte som jag vet om skrevs år 1944 — jag kommer ihåg det eftersom det var jag som motionerade. Om det sedan väcktes en bondeförbundsmotion eller en socialdemokratisk motion, minns jag inte. Jag vet bara att även socialdemokratiska motioner från norrlandshåll framlagts i detta sammanhang utan att man då — såvitt jag minns — hörde herr Svedberg komma med de tonfall vi nu hörde. Det var det ena jag ville säga.

Det andra jag vill säga är att jag kan konstatera, att herr Svedberg i sitt senaste inlägg hade helt andra formuleringar än han hade i sitt första uttalande, där herr Svedberg kom med någonting som skulle likna ett yrkande och sade att han ville vara med om denna reservation i den mån den befrämjar ett monopol. Med anledning därav vill jag framhålla, att reservanten aldrig talat om detta.

Nu säger han att han instämmer i reservationens motivering. Reservationens motivering är att den pågående lokaliseringsutredningen bör pröva denna fråga. Jag vill säga detta, så att glidningen i herr Svedbergs inlägg skall bli klart konstaterad, och var och en kan få sina uppgifter kontrollerade genom att läsa protokollet.

Sedan är det inte mycket att tillägga, utan jag kan sluta med att påpeka att det tydligen inte här gäller en parti-fråga utan en speciell norrlandsfråga,

Ang. omläggning av bensinbeskattningen, m. m.

som emellertid har mycket vida aspekter. Eftersom godstransporterna däruppe i förhållandevis stor omfattning måste försiggå på landsvägar, innebär ju de ökade transportkostnaderna en väsentlig belastning för denna landsändas näringsliv.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Eftersom man fortsätter att tala om differentiering av bensinskatten vill jag gärna hänvisa till vad bevillningsutskottet anfört i sitt betänkande, nämligen att en sådan differentiering skulle strida mot de väsentligaste principerna i vår skattelagstiftning.

Med anledning av herr Gustafssons senaste inlägg vill jag gärna framhålla att jag inte hade någon avsikt att anklaga centerpartiet för att hysa farliga uppfattningar. Jag frågade bara, hur man skall tolka de tecken, som man kan se på sina håll hos centerpartiet. Är det så att centerpartiet har en stark önskan att verkligen vidtaga åtgärder, då trodde jag att man möjligen skulle kunna komma fram till ett resultat, och jag antydde två vägar dels att det ordnas så att vi får ett enhetligt bensinpris över hela riket liksom också ett enhetligt oljepris, och det skulle vi få om det blev en statlig monopolorganisation, dels att de stora oljebolagen verkligen visar god vilja och beslutar att cleara priserna.

Jag hade långt ifrån någon avsikt att såra centerpartiet och herr Gustafsson — tvärtom — jag bara frågade: Skall det bli någonting annat än dessa tämligen oskyldiga motioner om en differentiering av bensinskatten? Menar man allvar med att nå en prisutjämning, bör man visa litet kraftigare tag nästa gång det kommer på tal här i riksdagen.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framstäl-

las särskilt angående vardera punkten av utskottets i det nu förevarande betänkandet gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A. hemställt.

I fråga om punkten B., fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i denna punkt hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 9 punkten B., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 24.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om rätt till avdrag vid beskattningen för kostnad för nyanlagd skogsplantering

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 15, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för kostnad för nyanlagd skogsplantering.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 36, av herr *Ringaby m. fl.*, och II: 47, av herr *Magnusson i Tumbult m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådan ändring i kommunalskattelagen, att avdragsrätt i någon form kunde beviljas för nyanläggning genom skogsplantering.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 36, av herr *Ringaby m. fl.*, och II: 47, av herr *Magnusson i Tumbult m. fl.*, om rätt till avdrag vid beskattningen för kostnad för nyanlagd skogsplantering, måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hagberg, Yngve Nilsson, Darlin* och *Stiernstedt*, vilka, under hänvisning till innehållet i motionerna I: 36 och II: 47, ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till nämnda motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådan ändring i kommunalskattelagen, att avdragsrätt i någon form kunde beviljas för nyanläggning genom skogsplantering.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! I motionerna I: 36 och II: 47 hemställer motionärerna att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till sådan ändring i kommunalskattelagen, att avdragsrätt i någon form skall kunna beviljas för nyanläggning genom skogsplantering.

Det förhåller sig nämligen så, att kostnaderna för skogsplantering på förutvarande skogsmark är avdragsgilla vid

taxeringen. Skogsplantering på åker eller betesmark är däremot inte avdragsgill och betraktas alltså såsom nyanläggning. I detta senare fall kan utgå ett statsanslag upp till 50 procent av kostnaden, och till den delen avser vi naturligtvis inte att avdraget skall aktualiseras. Frågan har emellertid nu blivit högaktuell enär man genom den pågående jordbruksrationaliseringen årligen planterar tusentals hektar åker och betesmark med skog. Det gäller sådan åker och betesmark som på grund av sin belägenhet eller beskaffenhet bör utgå ur jordbruksproduktionen.

För den enskilde jordbrukaren betyder detta betydande utgifter, samtidigt som den lilla inkomst han tidigare haft på ifrågavarande areal är helt borta. Det förhåller sig också så att skogsplanteringen är en åtgärd på mycket lång sikt, och den enskilde jordbrukaren som utfört denna grundförbättring kommer aldrig att få göra avdrag för här nedlagda kostnader.

Det har sagts i debatten kring dessa frågor att det skulle vara ett bolagsintresse om motionärernas förslag komme att beaktas. Detta är inte riktigt. Bolagen och de ekonomiska föreningarna, som enligt riksdagsbeslutet av år 1955 skaffat sig investeringsfonder, har möjlighet att utnyttja dessa fonder till planteringskostnaden och får således göra avdrag. Detta har också påpekats i bevillningsutskottets betänkande. Det är alltså i stort sett endast jordbrukarna som genom rådande bestämmelser står i särklass när det gäller denna fråga. Därför finner jag det vara mycket angeläget att en ändring snarast kommer till stånd.

Utskottet har skrivit mycket positivt, men har inte i klämman fullföljt sitt resonemang genom att bifalla motionerna. Därför är en reservation fogad till betänkandet, och till denna reservation med herr *Hagberg* som första namn ber jag att få yrka bifall.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det finns ingen anledning att ta upp någon debatt om detta

Om rätt till avdrag vid beskattningen för kostnad för nyanlagd skogsplantering

spörsmål. Motionärerna och utskottet är i långa stycken ense. Vi säger från utskottets sida att det finns fog för att undersöka de här tingen, men eftersom riksdagen tidigare givit uttryck för ett önskemål om en sådan översyn när det gäller hela vår skogslagstiftning, anser utskottet att riksdagen därmed har klargjort sin ställning. Att skriva särskilt till Kungl. Maj:t om denna detalj finner vi inte vara lämpligt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Man kan naturligtvis, som motionärerna här gjort, anse att denna kostnad bör vara avdragsgill. Här har inte yrkats på avdragsgillhet för mer än 50 procent, dvs. för den kostnad som vederbörande står för själv. För min del får jag nog se problemet ungefär så, att har man 50 procent i statsbidrag till sådana här åtgärder, så kan det väl ifrågasättas ur ren folkförsörjningssynpunkt om man ytterligare bör favorisera en igenplantering med skog.

Det är av den anledningen som jag för min del vill biträda utskottets förslag.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Dessa skogsplanteringar på åker och betesmark betyder på lång sikt en ökning av nationaltillgången i landet. Det är också ett skogsägar- och jordbrukarintresse att dessa planteringar kommer till stånd. Men som jag tidigare framhållit är det ganska dyrbart, och det är därför nödvändigt att vi får en skattelagstiftning som anpassas efter de nya förhållandena.

När det gäller anläggandet av skogsvägar och skogsdiken har man gjort utredning om avskrivningsrätt, och troligen blir det så att någon avskrivning i framtiden kommer att föreslås på dessa områden. Jag tycker därför, herr talman, att motionärerna här har varit inne på rätt väg, och jag ber altså att få yrka bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med

de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Yngve, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nilsson, Yngve, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 105;

Nej — 29.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av väckta motioner om vidgad avdragsrätt för vetenskaplig forskning vid beskattning av rörelseinkomst, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om undantagande från beskattning av vinst, som beror på penningvärdets fall, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av väckta motioner om undantagande från beskattning av vinst, som beror på penningvärdets fall, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 10, av herr *Eric Peterson*, och II: 15, av herr *Gustafsson* i Skellefteå, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om översyn och förslag om reformering av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem, i syfte att underlätta rörligheten på arbetsmarknaden;

2) de likalydande motionerna I: 78, av herr *Sundin*, och II: 93, av herr *Fälldin*, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande undantag från realisationsvinstbeskattning vid försäljning av egna hem i enlighet med vad i motionerna anförts; samt

3) de likalydande motionerna I: 482, av herr *Ringaby m. fl.*, och II: 537, av herr *Björkman m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående sådan ändring i skatteförfattningarna, att vinst, som enbart berodde av penningvärdets fall, i möjligaste mån kunde undantagas från beskattning.

Utskottet hade i det nu ifrågakommande betänkandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte — med bifall till de likalydande motionerna I: 10 av herr *Eric Peterson*, och II: 15, av herr *Gustafsson* i Skellefteå, samt de likalydande motionerna I: 78, av herr *Sundin*, och II: 93, av herr *Fälldin*, ävensom i anledning av de likalydande motionerna I: 482, av herr *Ringaby m. fl.*, och II: 537, av herr *Björkman m. fl.*, — i skri-

velse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheterna att från beskattning för realisationsvinst undantaga vinst vid egnahemsförsäljning; samt

2) att de likalydande motionerna I: 482, av herr *Ringaby m. fl.*, och II: 537, av herr *Björkman m. fl.*, måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anförde och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade anförts av herrarna *John Ericsson*, *Einar Eriksson* och *Jansson*, fröken *Ranmark* samt herrarna *Oscar Carlsson*, *Brandt* i Aspabruk, *Kärlander*, *Engkvist*, *Asp* och *Kristenson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 10, av herr *Eric Peterson*, och II: 15, av herr *Gustafsson* i Skellefteå,

2) de likalydande motionerna I: 78, av herr *Sundin*, och II: 93, av herr *Fälldin*, samt

3) de likalydande motionerna I: 482, av herr *Ringaby m. fl.*, och II: 537, av herr *Björkman m. fl.*,

måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Förevarande ämne har varit föremål för motioner under en följd av år. I sak är det ingenting som har inträffat; det enda som har skett är att lotten har fått fälla utslaget i utskottet. I år är det utskottets borgerliga hälft som svarar för utskottets skrivning; tidigare har den socialdemokratiska hälften fått göra det.

Eftersom det förhåller sig på det sättet har kammarens ledamöter fått ta del av de olika argumenten så många gånger att argumenten bör vara väl kända för ledamöterna. Jag tror att kammaren håller mig räkning för att jag inte ställer mig att handplocka i argumentsamlingen, som är väl redovisad i utskottets utlåtande, utan nöjer mig med att kort

Om undantagande från beskattning av vinst, som beror på penningvärdets fall, m. m. och gott yrka bifall till den vid utlåtan- det fogade reservationen.

Herr **HAGBERG** (h):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som herr Eriksson i Uppsala påpekar, att den här frågan har varit före åtskil- liga gånger. Det är en kontroversiell an- gelägenhet, och lotten har gång på gång fått avgöra ställningen i bevillningsut- skottet. I år har de borgerliga vunnit, och det gjorde vi i fjol också — där be- gick herr Eriksson i Uppsala helt ofri- villigt ett litet misstag: vi vann också då i utskottet men kamrarna stannade i olika beslut, varför frågan såvitt avsåg 1960 års riksdag förfallit.

Nu säger herr Eriksson i Uppsala att ingenting nytt har tillkommit. Jag är inte säker på att det är alldeles riktigt. Innan jag kommer in på det vill jag emellertid göra ett påpekande, eftersom vi på den borgerliga sidan anser, att detta är en både principiellt och praktiskt betydel- sefull angelägenhet.

I motionerna — det är tre olika mo- tionspar som vi nu har framför oss — har anförts att riksdagen tidigare i lik- nande fråga medgivit frihet från realisa- tionsvinstbeskattning. Därvid har erin- rats om 1959 års riksdags beslut, att vinst som uppkommit vid sådan avyttring av jordbruksfastighet eller del där- av som utgör led i åtgärder för jordbru- kets eller skogsbrukets yttre rationalise- ring inte skall anses som skattepliktig realisationsvinst.

Enligt reservanternas mening kan emellertid inte till stöd för yrkandet om skattefrihet för realisationsvinst vid eg- nahemsförsäljning åberopas lika starka skäl som de som motiverade 1959 års lagstiftning. Denna måste, menar reser- vanterna, sägas vila på samma grunder som den sedan länge gällande lagstift- ningen om skattefrihet för realisations- vinst vid expropriation eller liknande tvångsförsäljning.

De, som i detta fall står för bevill- ningsutskottets betänkande, har svårt att följa den tankegången hos reservanterna, att det inte skulle finnas någon som

helst parallell mellan de beslut, som riksdagen fattade senast 1959 och de be- slut som utskottet föreslår att riksdagen skall fatta i de speciella spörsmål, som vi nu har framför oss. Vi anser, att des- sa problem ligger på samma plan och bör behandlas på samma sätt. Jag under- strök för ett ögonblick sedan, att lag- stiftningen vidtagit vissa modifikationer exempelvis när det gäller tvångsförsälj- ning, och vi menar nog på den borger- liga sidan att just tvångselementet, om jag får använda den termen, kan vara ganska framträdande även på det områ- de, som vi nu har att överlägga om.

För att visa vad man på den borgerli- ga sidan här menar skall jag tillåta mig ta ett par enkla, praktiska exempel.

Låt oss tänka oss en ägare till ett eg- nahem som genom anställningsbyte tvingas lämna sin hemort — det kan t. ex. vara så att det företag, där han är anställd, flyttar; det finns många sådana fall — och därvid säljer fastigheten till ett högre pris än han själv har betalat. Då blir ju, såsom alla vet, skillnaden be- skattad som realisationsvinst, förutsatt att mindre än sju år förflutit mellan för- värv och försäljning. I verkligheten kan- ske han tvingas allt på den nya bostads- orten inköpa ett nytt egnehem till sam- ma eller möjligen högre kostnad än vad han fått ut för det han lämnat. I båda fallen — det är viktigt att hålla detta i minnet — kan man nog räkna med, att det är penningvärdesförsämringen, som trissat upp köpeskillingarna, varför nå- gon vinst i egentlig mening självfallet inte uppstår. Den vinst, som formellt är för handen, är givetvis fiktiv, och det är alltså en fiktiv vinst som på detta sätt beskattas.

Låt mig ta ett annat exempel! En eg- nahemsägare tvingas på grund av arbets- löshet att flytta från sin hemort för att söka arbete någon annanstans. Han träf- fas av realisationsvinstbeskattningen på samma sätt som i det tidigare exempel som jag nämnde. I båda fallen kan det naturligtvis hända — det är också en ganska intressant aspekt på detta pro- blem — att realisationsvinstbeskattning- en till och med kan omintetgöra en så-

Om undantagande från beskattning av vinst, som beror på penningvärdets fall, m. m. dan förflyttning. Det ligger i sakens natur att dylika fall kan inträffa i viss utsträckning. Det innebär — här kommer jag, ärade kammarledamöter, in på problemets kärnpunkt och det som kanske är det nya i denna sak — att de nuvarande skattereglerna motverkar en önskvärd rörlighet på arbetsmarknaden. Detta är, som vi ser saken, en ganska avgörande erinran, som man kan anföra mot de nuvarande bestämmelserna.

EFTA:s genomförande kommer — där- om är alla överens — med all sannolikhet att ställa ökade krav just på arbetskraftens rörlighet och på en rörlig arbetsmarknadspolitik. Jag finner det då en smula egendomligt att just socialdemokraterna nu går emot en reform på detta beskattningsområde. Regeringspartiet brukar ju i andra sammanhang gärna förorda en arbetsmarknadsfrämjande politik. Jag medger att man från regeringspartiets sida också tagit beaktansvärda initiativ i detta hänseende. Mot bakgrunden av ett sådant konstaterande har jag svårt att förstå varför man i detta speciella fall inte kan vara med.

En omläggning av beskattningen skulle nämligen onekligen underlätta avyttring och inköp av egendom och därigenom bidra till vad vi alla strävar efter, d. v. s. att göra arbetsmarknaden rörligare under de nya förhållanden, inför vilka svenskt produktionsliv kommer att stå i allt mer markerad omfattning. Ingen här i kammaren torde väl för övrigt vara ovetande därom att ansvariga myndigheter ganska ofta påtalat att bostadsfrågan många gånger förhindrar önska- de omflyttningar av arbetskraft.

Utskottet anser alltså, att goda skäl talar för ett tillmötesgående av de önskemål som framförts i motionerna, nämligen att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheterna att från beskattning för realisationsvinst undanta vinst vid egnahemsförsäljning.

I ett av dessa nu behandlade tre motionspar syftar man till att från beskattning frita all vinst som enbart beror på penningvärdets fall. Det är naturligtvis en intressant fråga. Inom den krets som

står bakom bevillningsutskottets utlåtande har vi emellertid kommit fram till den meningen, att den frågan är av komplicerad beskaffenhet och bör tas upp i större sammanhang. Vi anser att i det sammanhang, som *nu* är för handen, bör man inskränka sig till en tillstyrkan av utredning av det mer begränsade spörsmål som jag här sysslat med, nämligen att frita vissa realisationsvinster från beskattning.

Herr talman! Med dessa ord tillåter jag mig att yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Spetz* (fp), *Schött* (h), *Yngve Nilsson* (h), *Anders Johansson* (fp), *Jonasson* (cp), *Söderquist* (fp), *Gustaf Elofsson* (cp), *Eric Carlsson* (cp), *Gezelius* (h), *Gorhön* (h) och *Gösta Jacobsson* (h).

Herr **PETERSON, ERIC**, (fp):

Herr talman! Det kanske kan förlåtas en grånad nybörjare i denna värda kammare att ta tillfället i akt och yrka bifall till utskottets hemställan i denna fråga, allra helst som utskottets yrkande innebär bifall till en motion under vilken även jag har mitt namn.

Det kan sägas att detta inte är någon större fråga eftersom det inte är så många som berörs av den. Bedömningen blir dock en annan om man konstaterar att de nuvarande bestämmelserna ibland drabbar orättvist. Då blir frågan, anser jag, av en betydande storleksordning.

Dessa bestämmelser drabbar, herr talman, ibland sådana människor som inte borde träffas av dem och som bestämmelserna om realisationsvinstbeskattning inte har avsett. Frågan har nu i utskottet avgjorts med lottens hjälp. Det innebär att 50 procent av ledamöterna står på vardera sidan. Hälften av utskottets ledamöter önskar uppenbarligen en utredning och översyn. Det måste väl tolkas så att de hittills gjorda utredningarna icke är tillfredsställande.

Reservanterna har ju inte heller yrkat avslag på grund av de sakliga skäl som anförts, utan avslaget motiveras

Om undantagande från beskattning av vinst, som beror på penningvärdets fall, m. m. med att det visat sig förenat med utomordentliga svårigheter att finna en tillfredsställande lösning av det föreliggande problemet redan då det gällt det begränsade område av beskattningen som realisationsvinstreglerna utgör.

Då denna bestämmelse om realisationsvinstbeskattning kan drabba sådana pengar, som redan är insatta i ett nytt egnahem till samma kostnad som det man har lämnat, måste man väl säga att förhållandena inte är riktigt så som de borde vara.

Av denna anledning yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Herr vice ordföranden i bevillningsutskottet ville tydligen ändå ha en debatt omkring denna fråga, och jag har ingenting att invända däremot.

Herr Hagberg anförde att den borgerliga hälften anser frågan vara betydelsefull till sitt såväl principiella som praktiska innehåll. När det gäller frågans principiella innebörd får man inte glömma bort att såsom ett argument bakom motionsyrkandena ligger ett försök att kompensera människor för penningvärdets fall. Detta medger även den borgerliga hälften, och herr vice ordföranden antydde i sitt anförande att om man vidgar fältet blir det utomordentligt svårt att finna rent tekniska lösningar av problemet. Det förekommer nämligen inte bara att människor gör vinster på grund av penningvärdets fall, utan det finns ju också de som gör förluster. Då skall man naturligtvis sträva efter att försöka kompensera i båda fallen, och det lär bli mycket svårt. De människor som har haft möjlighet att placera sina sparmedel i mera värdebeständiga objekt, t. ex. fastigheter, har ju en utomordentlig förmån framför dem som placerat sina sparmedel i låt mig säga obligationer eller — för att närmare anknyta till fastighetsägaren — genom sitt sparande gjort det möjligt för egnahemsägaren att ta upp lån. Denne sistnämnde långgivare blir sannerligen inte kompenserad utan får ta hela för-

lusten av penningvärdets försämring. Ur rent principiella synpunkter är det därför, såsom reservanterna framhåller, mest angeläget att försöka få ett så stabilt penningvärde som möjligt.

När det gäller frågans praktiska sida, och eftersom man har aktualiserat denna fråga just för egnahemmen, är det naturligtvis en dellösning som kan förefalla vara lätt att klara, om man via realisationsvinstbeskattningen försöker reducera den s. k. vinsten genom penningvärdeförsämringen. Jag tror emellertid att inte ens den begränsade delen av frågan blir så lätt att lösa. Hur skall man nämligen bedöma graden av penningvärdeförsämringen? I fjol föreslogs det i motioner, att man skulle så att säga indexreglera penningvärdeförsämringen, men det uppslaget har inte återkommit i år. Någon form för värdering måste man väl ändå ha. Som det mest behjärtansvärda fallet anför man nu att en egnahemsägare tvingas att göra en vad man kallar tvångsförsäljning på grund av att han nödgas byta arbete och därmed också byta bostadsort. Han måste då avyttra sin fastighet, och den vinst han därvid kan få skall enligt motionärerna betraktas som fiktiv och inte beskattas. Herr Hagberg frågar hur kan socialdemokraterna visa sig kallsinniga mot en sådan tanke. Det gäller väl ändå att skydda grupper som är nödvändiga i arbetslivet.

Ja, herr Hagberg, vi ömmar alldeles speciellt för de fall som oftare inträffar: att den, som har ett egnahem och tvingas sälja det vid byte av bostadsort, inte alls får någon vinst av försäljningen utan i stället drabbas av en förlust. Regeringen har gett arbetsmarknadsstyrelsen vissa möjligheter att reglera sådana fall, som ingalunda är ovanliga i mindre tätorter ute i landet, där en industri kanske inte längre kan fortsätta sin verksamhet utan tvingas lägga ner driften. De anställda vid sådana industrier har inte sällan löst sin bostadsfråga genom att skaffa ett egnahem men tvingas flytta från orten på grund av att sysselsättningen viker. I orter, där man har stark avfolkning på grund av att en

Om undantagande från beskattning av vinst, som beror på penningvärdets fall, m. m. industri läggs ner, blir efterfrågan på eignahem sannerligen inte sådan att man får vinst när man tvingas avyttra sin egendom. I stället måste man vidkännas förluster, och sådana fall anser vi det angeläget för samhället att klara.

Nu säger herr Eric Peterson att detta inte är någon stor fråga. Jag tror att om han verkligen studerar den och gör en och annan liten djupplöjning i saksfrågan, så skall han snart komma underfund med att den har utomordentligt stor räckvidd. Och det är sannerligen inte lätt att finna en lösning.

Jag vidhåller mitt yrkande, herr talman.

Herr PETERSON, ERIC, (fp) kort gemäle:

Herr talman! Jag sade ju, herr Eriksson, att man kunde bedöma frågan från olika utgångspunkter och därigenom komma fram till om den var stor eller liten. I alla fall ville jag med mitt anförande ha sagt att jag anser frågan stor med utgångspunkt från de moraliska aspekterna.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Det var ett uttalande av herr Einar Eriksson som uppkallade mig.

Han sade att det är av principiella skäl som reservanterna går emot utskottets förslag: förluster på grund av penningvärdets fall borde göras avdragsgilla därest vinst, som uppstår genom penningvärdeförsämring, skall undantas från beskattning. Nu förhåller det sig ju så att principen i detta fall redan är genombruten. Så snart en fastighet har innehafts i tio år eller lös egendom i fem år utgår ingen skatt, och när det gäller fastighet sker en nedsättning beträffande tiden mellan sju och tio år samt i fråga om lös egendom beträffande tiden mellan tre och fem år. Efter sju respektive tre år inträder, såsom herr Hagberg också sade, i själva verket en viss rätt till skattelindring på grund av penningvärdeförsämringen. Även på den andra sidan kan principen i viss mån sägas vara genombruten i och med kommunalskattelagens bestäm-

melse att en realisationsförlust får avdragas mot realisationsvinst som eventuellt kan vara gjord inom samma kommun.

Dessutom vill jag erinra om att Kungl. Maj:t har tillsatt en kommitté som arbetar med frågan om att skapa värdebeständiga obligationer eller värdebeständigt sparande för att eliminera olägenheterna av penningvärdeförsämringen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande betänkandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Eriksson, Einar, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr Hagberg begärde rösträkning verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 72.

Om utredning rörande förmögenhets- skatten för äkta makar

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 24, i anledning av väckt motion om utredning rörande förmögenhetsskatten för äkta makar.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, II: 554, av herr *Wahrendorff*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning beträffande höjning av det skattefria beloppet för förmögenhet för äkta makar i enlighet med vad i motionen anförts.

Motionären hade föreslagit, att skattepliktgränsen för äkta makar skulle bestämmas till 120 000 kronor, om motsvarande gräns för ensamstående bibehölles vid 80 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att motionen II: 554, av herr *Wahrendorff*, om utredning rörande förmögenhetsskatten för äkta makar, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet hade reservation avgivits av herrar *Hagberg*, *Gustaf Elofsson*, *Yngve Nilsson*, *Magnusson* i Borås och *Darlin*, vilka, under åberopande av innehållet i motionen II: 554, ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till berörda motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av frågan om höjning såvitt avsåge äkta makar av det enligt förordningen om statlig förmögenhetsskatt skattefria beloppet.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Den motion som kammaren nu har att behandla gäller en höjd gräns för frihet från förmögenhetsskatt för äkta makar, under det att motionen stannar vid samma belopp som nu — 80 000 kronor — när det gäller ensamstående.

Med tanke på det ständigt försämrade penningvärdet har vid skilda tillfällen diskuterats en höjning av det skattefria beloppet vid förmögenhetsbeskattningen.

Det är detta som gör att man nu önskar en större beskattningsfri del av förmögenheten. Utskottet hänvisar till att det pågår en utredning, som utskottet tror skall ta upp denna fråga till behandling. Man vet inte om utredningen kommer att behandla frågan. Vi står inför en ny fastighetstaxering, genom vilken säkerligen en ytterligare höjning av fastighetsvärdena kommer att äga rum, utan att man på något sätt vet om de höjda värden som därigenom uppstår kan ernås vid en försäljning.

1957 höjdes gränsen för skattefrihet på förmögenhet från 50 000 till 80 000 kronor. Sedan dess har gränsen varit densamma. Men under hela tiden har ju penningvärdet sjunkit, vilket är anledningen till att motionären anser att man bör höja det skattefria beloppet. Motionären begär inte, som det förut har sagts, att beloppet skall ändras för ensamstående, utan motionen gäller endast förmögenhetsskatten för äkta makar.

Efter att ha behandlat detta ärende har utskottet avstyrkt motionsyrkandet med den motiveringen att den sittande skatteutredningen kommer att behandla även denna fråga. Jag vet inte om så kommer att ske. Jag anser dock, att eftersom en ny fastighetstaxering inom en snar framtid skall äga rum bör man även tänka på att höja förmögenhetsgränsen enligt motionens förslag.

Jag skall inte, herr talman, uppehålla tiden längre, utan jag ber med denna motivering att få yrka bifall till den reservation som avgivits av herr *Hagberg* m. fl.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det är ju alltid tacknämligt att framföra synpunkter som motiverar lägre skatter. I detta fall gäller det en åtgärd, beträffande vilken man nog vågar säga att det inte har framkommit något verkligt behov av att skilja på beloppen för ensamstående och för äkta makar. Det är en regel som länge varit gällande.

Herr *Elofsson* säger att vi snart kommer att få en fastighetstaxering, som kan leda till att fastighetsvärdena går

Ang. vissa ändringar i förordningen om allmän energiskatt

upp, och att vi har en fortgående penningvärdeförsämring. Det är klart att det går att åberopa sådana skäl, men utskottet erinrar ju om att man uppskjutit nästa fastighetstaxering till 1964. Det väsentliga i alltsammans är dock att yrkandet i reservationen går ut på att söka få till stånd en utredning om detta delproblem. Det pågår ju en stor utredning beträffande hela vårt skattesystem. Vi får väl utgå ifrån att denna utredning kan arbeta så snabbt som möjligt, och det finns då inga skäl som talar för att vi i första hand skall bryta ut en sådan här detalj.

Dessa synpunkter ligger bakom utskottets betänkande, och jag hemställer om bifall till detsamma.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Med anledning av det senaste anförandet av utskottets ärade ordförande, i vilket han säger att det här inte föreligger några skäl för att skilja på förmögenhetsgränserna för ensamstående och för äkta makar, vill jag säga att det väl kan föreligga lika stora skäl därtill som när man differentierar skatten i övrigt beträffande ensamstående och äkta makar. Jag tycker att man för förmögenhetsskatten bör gå in för ett liknande förfarande. Utskottets ordförande framförde för övrigt inte några synpunkter som gör att jag har ändrat mening på den punkten.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Elofsson, Gustaf, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt

efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. vissa ändringar i förordningen om allmän energiskatt

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 26, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om allmän energiskatt.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 32, av herr *Torsten Mattsson m. fl.*, och II: 55, av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågan om lämplig skatteform för uttagande av energiskatt på detaljdistribuerad kraft och om lämplig skattesats för sådan kraft;

II) de likalydande motionerna I: 255, av herr *Torsten Mattsson m. fl.*, och II: 213, av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta om sådan ändring i energiskatteförordningen

1) att egenproducerad kraft, som alstras genom förbränning av vedbränsle, ej bleve föremål för beskattning,

Ang. vissa ändringar i förordningen om allmän energiskatt

2) att skatt för industriell förbrukning skulle erläggas endast om den årliga förbrukningen överstege 100 000 kilowattimmar per driftställe; samt

III) de likalydande motionerna I: 466, av herr *Gorthon*, och II: 570, av herr *von Sydow m. fl.*

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 32, av herr *Torsten Mattsson m. fl.*, och II: 55, av herr *Eriksson i Bäckmora m. fl.*,

2) de likalydande motionerna I: 255, av herr *Torsten Mattsson m. fl.*, och II: 213, av herr *Eriksson i Bäckmora m. fl.*, samt

3) de likalydande motionerna I: 466, av herr *Gorthon*, och II: 570, av herr *von Sydow m. fl.*,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Herr MATTSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Av dessa tre motionspar är ju det första paret välbekant för kammaren. Vi motionärer måste väl säga att vi i någon mån får vara tillfredsställda med utskottets behandling av motionerna. Vårt yrkande i det motionsparet avsåg en övergång till stycketalskatt i stället för det nuvarande systemet med värdeskatt.

Utskottet har skrivit ganska välvilligt, och min medmotionär har ansett sig kunna acceptera skrivningen denna gång. Utskottet skriver att det finner det angeläget, »att nedsättning av skatten sker i sådan fall, där kraftpriserna på grund av speciella förhållanden är särskilt höga och skattebelastningen därigenom blir betydligt större än vad som kan anses normalt för landet i övrigt». Jag vill i denna fråga inte ta kammarens tid ytterligare i anspråk utan konstaterar bara att när det gäller den borgerliga förbrukningen kan man söka rättelse genom att hänvända sig till kommerskollegium, men i framtiden måste

vi nog ändå se till att vi åstadkommer en rättvisare fördelning av el-skatten.

Jag vill sedan något uppehålla mig vid motionerna I: 255 och II: 213, där vi framfört två olika yrkanden angående den industriella förbrukningen. Egenproducerad elkraft beskattas ju inte om produktionen understiger 20 000 kilowattimmar per år och om abonnenterna inte är över tio. Över huvud taget borde vi med hänsyn till vår energiförsörjning stimulera egenproduktion av elkraft i stället för att, som vi nu gör, beskatta den.

Vi har i motionerna i huvudsak tagit upp den del av produktionen som sker genom användande av avfallet vid våra sågverk. Jag vill påstå att jag inte känner till ett enda sådant sågverk som levererar elkraft till andra än den egna industrien, men däremot överstiger produktionen i de allra flesta fall 20 000 kilowattimmar. Jag skulle tro att om man lät sågverken slippa denna beskattning skulle det ställas mindre krav på utbyggnaden av vår kraftförsörjning. Vi vet ju hur mycket kraftverk som måste byggas, och vi vet vilka strider som rasar mellan naturvårdarna och dem som har att ansvara för att vi i framtiden får vår kraftförsörjning tillgodosedd.

Problemet med sågverkens avfall är ju mycket allvarligt, och det skulle innebära en verkligt stor fördel om man kunde förbränna avfallet och därigenom alstra elektrisk energi.

Vi har också ett yrkande om en höjning av gränsen för industriell beskattning från 40 000 till 100 000 kilowattimmar per år. Som det nu är beskattas förbrukning under 40 000 kilowattimmar per år med 7 procent och över 40 000 kilowattimmar med 10 procent. Min personliga uppfattning är att på grund av utbyggnaden av den mindre industrien har vi fått ett stort antal industrier som har passerat denna gräns och således beskattas med det högre procenttalet. Utskottet säger i sitt utlåtande att om man genomför denna ändring skulle ett nytt gränsdragningsproblem uppstå, och det skulle också medföra

vissa rubbningar i konkurrensförhållandet. När man vet vilka industrier det huvudsakligen är fråga om, tycker jag utskottet kunnat ta större hänsyn till den höga kostnad för den förbrukade energien som vi nu har, ty därigenom skapas ju ett konkurrensförhållande i motsatt riktning mot vad utskottet här har tänkt sig. Om vi ser på vad kontrollstyrelsen har beräknat i inkomst av energiskatt för budgetåret 1961/62, skall vi finna att man för den industriella förbrukningen räknar med en medelkostnad av 3,97 öre per kilowattimme. Det blir således med 10 procent skattesats en energiskatt på 0,4 öre per förbrukat kilowattimme. För tätorterna ligger den borgerliga förbrukningen på 12,5 öre och för landsorten på 16 öre. Det blir en medelskatt på ungefär 1,5 öre per förbrukat kilowattimme. Den mindre industrien och hantverket har kraftkostnader som överstiger 20 öre. Vi kan då konstatera vilken orättvisa som här råder. Jag tror att om vi skall skapa rättvisare konkurrensförhållanden, finns det skäl att gå motionärerna till mötes. Då hade också ett mindre antal industrier drabbats av beskattningsgränsen.

Det är tydligt att man i utskottet har kompromissat för att åstadkomma denna förbättring i skrivningen om det första motionsparet. Från mina partikamrater i utskottet föreligger det ingen reservation och övriga herrar ledamöter i utskottet har inte heller funnit anledning att biträda motionen. Då det saknas författningstext har jag inget yrkande, utan jag vill bara konstatera att den orättvisa som sker på elskattens område kvarstår, och jag skall be att få komma tillbaka ett annat år.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Herr Mattssons konstaterande att utskottet har kommit till enighet i skrivningen är riktigt. Inom utskottet är vi ense, och det arbete vi har lagt ner på detta ärende är rätt omfattande. Ur min synpunkt är det ett tillfredsställande resultat som uppnåtts. Herr Mattsson var inte nöjd, ty hans ena motion hade inte vunnit beaktande, men

han erkände att utskottets skrivning på sidan 7 innebar en viss framgång för motionärerna. Jag skall inte — med hänsyn till att jag utgår från att utskottets betänkande studerats av kammarens ledamöter — ta tiden ytterligare i anspråk, utan jag yrkar bifall till detta betänkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Ang. riksbankens räntepolitik

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner angående sänkning av riksbankens diskonto samt angående riksbankens räntepolitik.

I en inom riksdagens andra kammare väckt motion nr 95, av herr Nilsson i Gävle *m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till riksbanksfullmäktige måtte föreslå fullmäktige att efter förhandlingar med regeringen vidtaga åtgärder i syfte att sänka riksbankens diskonto, förslagsvis från nu gällande fem procent till fyra procent.

Vidare hade i två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 262 i första kammaren av herr Sundin *m. fl.* samt nr 222 i andra kammaren av herr Börjesson i Falköping *m. fl.*, hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till riksbanksfullmäktige i motionernas syfte anhålla om snar omprövning av förutsättningarna för en penningpolitik med långsiktig räntesänkning som målsättning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna II: 95 samt I: 262 och II: 222 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr Mattsson, Torsten, och herr Hansson i Önnarp, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

Ang. riksbankens räntepolitik

A. att motionerna I: 262 och II: 222 måtte anses besvarade med vad reservanternas anförts, samt

B. att motionen II: 95, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservanternas hade funnit det angeläget understryka, att den ekonomiska politiken snarast borde inriktas på den i motionerna I: 262 och II: 222 åsyftade målsättningen.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Det är inte en direkt räntesänkning som från centerns sida begärs vare sig i motionen eller i reservationen, utan det är fastmer ett uttalande i princip om hur räntemedlet bör användas. Jag förmodar att det senare kommer att bli en ekonomisk debatt, och jag skall därför inte hålla något längre anförande i denna fråga. Jag ämnar dock återropa vissa saker, som jag tycker det är angeläget att framhålla. Riksbanken har på senare år fört en politik som, förefaller det oss, har utnyttjat räntan för att skapa stabilisering i en grad, som vi inte ansett har varit riktig. Det har skett en så gott som oavbruten räntehöjning. 1953 var räntan 2 3/4 procent, 1955 höjdes den till 3 3/4 procent, 1956 höjdes den till 4 procent och 1957 till 5 procent. Den enda räntesänkningen fick vi 1958 då räntan sänktes till 4,5 procent, och därefter höjdes den åter till 5 procent. Man har alltså inte tillämpat den rörliga ränta som de flesta förklarar sig vara anhängare av, utan det har varit en ständigt stigande trend, och man kan ifrågasätta om räntan då verkligen blir något medel som man kan använda i inflationsbekämpande syfte. Jag vill erinra om att åtskilliga länder företog räntesänkningar vid ett tillfälle i början av 1959 utan att Sverige gjorde något liknande.

Räntepolitiken har också inneburit att pengarna har dirigerats till staten och bostadssektorn i en utsträckning som vi anser har varit alltför stor. Detta är en politik som ur vår synpunkt inte är riktig. Vi betvivlar effektiviteten i räntevapnet, ty det är bara en mindre

del av kapitalet som går till den fria sektorn, och man kan därför inte påstå att räntan har den effekt som man från olika håll vill påstå. Detta har också betygats i åtskilliga länder, där det föres en annan räntepolitik än den vi har i Sverige.

Dessa höga räntor ställer emellertid till stora svårigheter, i synnerhet för företagsamheten. Nyetableringsviljan får det särskilt besvärligt, och skuldsatta nya företagare får än större svårigheter.

Jag vill slutligen framhålla, herr talman, att om man tillämpar en ränta som ligger så högt på toppen att man knappast anser att den kan höjas ytterligare, och håller den konstant, då har också räntan förlorat sin betydelse som vapen mot inflationen. Då blir det inte vad man avser att det skall vara, nämligen en rörlig ränta. Jag vet att det flera gånger har betygats att räntan skall vara rörlig, men jag tycker inte att det förts en sådan räntepolitik i vårt land att man kan säga räntan verkligen varit rörlig.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag skall i likhet med den föregående talaren fatta mig kort.

I detta utlåtande behandlas en motion som väckts i andra kammaren från vårt parti. Det är en motion där vi på nytt lägger fram kravet på att övergå till en lågräntepolitik. Motiveringen är ju väl känd för kammaren, då liknande motioner har återkommit vid flera tillfällen. En hög ränta betyder ju ökade kostnader. Framför allt blir det svårigheter för hyresgäster, egnahemsägare, bönder, småföretagare och folk i jämförbara grupper som är beroende av de krediter och de kostnader för bostäderna som räntepolitiken klart inverkar på. Men det är naturligtvis gynnsamt med hög ränta för banker och andra kreditinstitutioner och för storföretag som inte är beroende av lån utan är, som man säger, självfinansierande.

Jag skall inte ta upp dessa saker i

Ang. riksbankens räntepolitik

deras hela vidd. Jag vill bara erinra om vad räntan betyder i fråga om hyreskostnaderna för hyresgästerna och egnehemsägarna. Det är ju framför allt de som jämte bönder och småföretagare får sitta emellan. På sakkunnigt håll beräknas att en procents räntestegring i nybyggda hus utan statlig belåning innebär 14—15 procents hyreshöjning.

Räntans betydelse för hyrorna kan också illustreras med ett annat exempel. Av hyran i en vanlig lägenhet här i Stockholm går 60—70 procent åt enbart till ränte- och bränslekostnader.

Nu kan man säga att det finns en räntegarantiregel i statsbelånade hus, men då taket på denna räntegaranti förskjuts i höjden undan för undan, blir ju också hyreskostnaden i sådana hus synnerligen betungande för vanliga inkomsttagare. Dessutom måste det tillskott som staten genom räntegarantin ger tas ut via skatten, som drabbar hela folket och som därmed särskilt, med den nuvarande utformningen av skattesystemet, drabbar den mindre inkomsttagaren.

Man beräknar inom hyresgäströrelsen att de räntehöjningar som genomförts sedan 1955 har inneburit att hyrorna stigit med 32—33 procent. Därav framgår ju att den räntepolitik som förts här i landet inneburit svårigheter för många människor.

Fram till 1955 följde regeringspartiet samma linje som vi är förespråkare för, nämligen att hålla räntan nere. På den tiden var ju också centern för en sådan politik. Jag vill erinra om vad en tidigare gruppledare för centerpartiet i denna kammare sade i den debatt som den 6 november 1957 fördes i samband med regeringsskiftet. När man i ett sådant läge, sade han, »talar om 'räntans renässans' och ett 'friskt tag' från riksbankens sida, så skulle man med långt mindre cynism kunna tala om det ohämmade penningintressets plundringståg över skuldsatta och beroende människors existensmöjligheter». Det skulle ha hedrat den nuvarande gruppledaren för centerpartiet om han hade framfört en liknande uppfattning om räntepolitikens inverkan på skuldsatta människor.

Samma år kunde man i dåvarande regeringsorgan, Morgon-Tidningen, läsa om räntepolitiken i tongångar som jag tycker är betydligt riktigare än den praktiska politik som regeringen under senare år slagit in på. Jag ber att få citera ur en ledare den 15 mars 1957: »Vår tveksamhet och alltjämt reserverade bedömning har varit av samma art som när man i den medicinska läkekonsten avstår från ett eljest fullt legitimt medel, därför att den goda effekten i ett avseende uppväges av ogynnsamma biverkningar. — Se på det läge som nu är aktuellt. Vi har höjt räntan, det har kanske något hjälpt till att inflationsfebern dämpats. Men den höjda räntan gör dyrare bostad och höjer ytterligare prisnivån. Och ett bidrag till stigande prisnivå är ju inte ett odelat bra medel mot inflation!»

Jag kan instämma i dessa synpunkter; man kan inte hålla priserna nere genom att höja dem. Det är ju en så enkel sanning, att den inte ens behöver närmare motiveras. Regeringen kapitulerade år 1955 för det krav på en s. k. rörlig ränta som med sådan skärpa framfördes här i riksdagen från högerns och folkpartiets ledare. Det är riktigt, som herr Bengtson här sade, att vi inte sett någon rörlig ränta — den har rört sig uppåt, alltsedan man kapitulerade i räntepolitiken, så när som på en enda gång då räntan för en mycket kort tid sänktes med 1/2 procent 1958.

Centerpartiet spjånade till en början emot en smula, men har nu, såvitt jag kan bedöma, dels med hänsyn till vad som skrivits i reservationen, dels med hänsyn till centerrepresentanternas ställning i riksbanksfullmäktige helt kapitulerat och övergått till högräntepolitiken, en linje som jag tycker skulle inge vissa betänkligheter, då centern nu påstås vilja representera inte bara bönderna utan också småföretagarna här i landet framför alla andra partier.

Jag tycker inte att centerpartirepresentanternas reservation på något sätt bidrar till att skapa klarhet i var centerpartiet står i dessa räntefrågor. Man har här en rent platonisk bekännelse till eu — som det heter — »penningpolitik

Ang. riksbankens räntepolitik

med långsiktig räntesänkning som målsättning». Det innebär att man ansluter sig till riksbanksfullmäktiges högräntepolitik, ty också från det hållet säger man att det är klart att man vill ha en lägre ränta på lång sikt o. s. v. Det är precis samma tongångar som finns i centerpartiets reservation, och jag ber att till protokollet få notera denna omsvängning som nu under senare år kommit till uttryck. Men inte nog med att centerpartiet här går med på högräntepolitiken! Man kräver också minskade kapitalresurser för bostadsbyggandet och detta i en situation där hundratusentals människor här i landet saknar modern bostad! Det är alldeles uppenbart att vi från vår sida under inga förhållanden kan acceptera den linje som här från centerpartiets sida föres fram.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 95 i andra kammaren.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag ber att få erinra om att vi så nyligen som för en vecka sedan hade tillfälle att här i kammaren behandla frågan om decharge för riksbanken. I det sammanhanget förelåg också från bankoutskottets sida ett utförligt yttrande, där man uttalade sin uppfattning om den av riksbanken förda penningpolitiken. Det kan ju inte bli fråga om att nu ta upp en vidlyftig debatt om räntan, när utskottet så nyligen fått tillfälle att direkt klargöra hur det ser på dessa förhållanden.

Dessutom föreligger i detta ärende från fullmäktige i riksbanken ett yttrande, där man bemöter de skäl som är åberopade i motionerna. Utskottet har för sin del funnit det tillräckligt att i detta sammanhang åberopa vad som från fullmäktiges sida anförts. Det finns ingen anledning för mig att referera de bemötanden som är gjorda i detta yttrande. De finns ju i handlingarna.

Med hänvisning till vad jag nu anført ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med

anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt i fråga om vad utskottet hemställt såvitt avsåge motionen II: 95 och därefter särskilt angående utskottets hemställan i vad den gällde motionerna I: 262 och II: 222.

Därefter gjordes enligt de beträffande utskottets hemställan såvitt avsåge motionen II: 95 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet härutinnan hemställt samt vidare på bifall till nämnda motion; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

I fråga om utskottets hemställan i vad den gällde motionerna I: 262 och II: 222, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att denna hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåntandet avgivna reservationen, såvitt nu vore i fråga.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bengtson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 12, såvitt avser motionerna I: 262 och II: 222, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåntandet avgivna reservationen, såvitt nu är i fråga.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. Aktiebolaget Industrikredits utlåningsverksamhet

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlå-
tande nr 13, i anledning av väckta motio-
ner angående Aktiebolaget Industrikre-
dits utlåningsverksamhet.

I två inom riksdagen väckta, till ban-
koutskottet hänvisade likalydande motio-
tioner, nr 102 i första kammaren av herr
Stefanson samt nr 128 i andra kamma-
ren av herrar *Nordgren* och *Darlin*, hade
hemställts, att lån från Aktiebolaget In-
dustrikredit, i större utsträckning än vad
som för närvarande skedde, borde be-
viljas även i de fall lånebeloppet ej upp-
ginge till den normerande lånegränsen.

Vidare hade i två inom riksdagen väck-
ta, till bankoutskottet hänvisade likaly-
dande motioner, nr 488 i första kamma-
ren av herr *Bengtson m. fl.* samt nr 573
i andra kammaren av herr *Hedlund
m. fl.*, hemställts, att riksdagen måtte be-
sluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla
om sådan ändring av bestämmelserna
för Aktiebolaget Industrikredits utlå-
ningsverksamhet, att mindre företag be-
reddes ökade möjligheter att erhålla
långfristig kredit i enlighet med vad i
motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föredragna ut-
låtandet av angivna orsaker hemställt,
att motionerna I: 102 och II: 128 samt
motionerna I: 488 och II: 573 icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr
Mattsson, Torsten, och herr *Börjesson* i
Falköping, vilka ansett, att utskottets ytt-
rande bort hava den lydelse, reservatio-
nen visade, samt att utskottet bort hem-
ställa, att riksdagen med bifall till motio-
nerna I: 488 och II: 573 samt i anledning
av motionerna I: 102 och II: 128 måtte i
skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om
initiativ till förhandlingar mellan staten
och övriga aktieägare i Aktiebolaget In-
dustrikredit i syfte att bereda de mindre
företagen ökade möjligheter att erhålla
långfristig kredit från företaget.

Herr MATTSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Frågan om AB Industri-
kredits verksamhet behandlades ingåen-

de vid förra årets riksdag, då riksdagen
beslöt att väsentligt ändra bolagets möj-
ligheter till utlåning. Jag vill något er-
inra om vad som redan år 1934 uttala-
des, när man bildade AB Industrikredit.
Då meddelades i direktiven att bolaget
skulle ha till uppgift att ge medellånga
och långfristiga krediter till näringsli-
vet, främst till de mindre och medelsto-
ra industriföretagen. Detta underströks
vid fjolårets behandling i riksdagen lik-
som även i de avtal som har träffats
mellan staten och vederbörande banker.

Från vårt håll hävdades vid förra
årets riksdagsbehandling att de bestäm-
melser, som var utfärdade för aktiebo-
laget, inte tillnärmelsevis var sådana att
de gagnade den mindre industrien och
hantverket. Vad vi främst anmärkte på
var att nedersta lånegränsen hade satts
vid ett så högt belopp som 150 000 kro-
nor, vilket var det lägsta lån som bo-
laget i regel skulle lämna. Vi fick då
inte medhåll från något annat håll, utan
det påpekades bara att enligt de regler
som gällde skulle styrelsen för AB In-
dustrikredit kunna göra vissa undantag.

Efter det att de nya bestämmelserna
för AB Industrikredits verksamhet nu
har fungerat ett halvår kan vi konstata
att de farhågor vi hyste har besannats,
enär det bara lämnats ett fåtal lån
under 150 000 kronor. Det remissyttran-
de som styrelsen för AB Industrikredit
har avgivit säger inte heller så mycket,
ty man har inte lämnat en fullständig
statistik över antalet låneansökningar
och antalet lån som har beviljats.

När man vet vilket värde som före-
tagarna sätter på möjligheten till lång-
fristig kredit, hade man hoppats att det
hade varit möjligt att utforma bestäm-
melserna så att de verkligen skulle ha
gett något resultat och bli till fördel
för berörda parter. Vi som är motionä-
rer och förespråkare för bättre möjlig-
heter till nu förevarande långfristiga
kredit, som ju också i regel är en bil-
lig och trygg kredit, får väl i alla fall
vara belåtna med att redan samma dag
då vi förra året behandlade AB Industri-
kredits verksamhet fick finansminis-
terns bemyndigande att tillsätta en ut-
redning i syfte att skapa ett nytt hypo-

Ang. Aktiebolaget Industrikredits utlåningsverksamhet

teksinstitut. I sina direktiv för denna utredning konstaterade finansministern att kreditmöjligheterna för den mindre industrien inte var så goda som de borde vara och att man borde skapa något nytt. Finansministern tänkte väl därvid på återlåningen från ATP-fonderna m. m. Finansministern påpekade vidare att de mindre företagen strängt taget inte har andra lånemöjligheter än via bankerna, då de i regel inte kan utfärda obligationslån.

Vidare är det glädjande att trots det motstånd som restes förra året föreligger vid årets riksdag en motion från både högern och folkpartiet, där man också konstaterar att lånemöjligheterna inte är bra och att man först och främst bör ändra utlåningsgränsen. Jag tror att detta är mycket viktigt. I det remissyttrande, som AB Industrikredit har lämnat, anföres nämligen att de av utskottet vid förra årets riksdag framförda synpunkterna som underströks vid ärendets behandling inför kamrarna har varit vägledande för bolagsstyrelsens ställningstagande i lånefrågor. Industrikredit har, som sagt, bara lämnat ett fåtal lån under 150 000 kronor, men om kammaren nu understryker angelägenheten av att de mindre företagens kreditbehov tillgodoses bättre, så vet vi att Industrikredits styrelse läser vad som förekommit här i kamrarna.

Nu har det hävdats från visst håll att det skall komma ett nytt hypoteksinstitut, så att vikten av att få låna genom AB Industrikredit skulle bli mindre aktuell och att man därför bör avvakta de nya möjligheterna till lån. Med anledning härav vill jag framhålla att även om vi får ett nytt hypoteksinstitut för den mindre industrien, hantverket och handeln, så är kapitalfrågorna enligt min mening så betydelsefulla att det är angeläget att vi vidtar lättnader i bestämmelserna för AB Industrikredit. Finansministerns åtgöranden för att skapa ett nytt hypoteksinstitut hälsar vi från företagarhåll givetvis med mycket stor tillfredsställelse.

Inte minst på den Harpsundskonferens, som jag hade tillfälle att vara med

på, underströks vikten av kapitalfrågorna från alla dem som var samlade från näringslivet.

På grund av angelägenheten av att vi får bättre lånemöjligheter, framför allt långfristiga krediter och därigenom också billigare räntekostnader, ber jag, herr talman, få yrka bifall till reservationen, som är undertecknad av mig själv och herr Börjesson i Falköping.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Den debatt som herr Mattsson nu inlett är nästan identisk med den debatt som fördes här för ett år sedan när det gällde att besluta om en viss nyordning av AB Industrikredit. De invändningar som då gjordes emot förslaget gick framför allt ut på att man tyckte att minimigränsen för lånestorleken, 150 000 kronor, var alldeles för hög och att man ville ha möjlighet att i större utsträckning få låna på lägre belopp.

Det anfördes många argument emot att vidta en sådan förändring. AB Industrikredit har blivit placerat så att det skall svara för ett visst skikt av lån, och man menade att för lån under 150 000 kronor borde affärsbankerna ta vid enligt de bestämmelser som gäller för deras del. Om vi gjorde den förändringen att AB Industrikredit finge möjlighet att lämna smärre lån, skulle dess kostnader bli så stora, att man inte längre hade möjlighet att utbjuda långfristiga lån till de jämförelsevis facila räntor som man nu har möjlighet till.

Vi frågar oss då: Har erfarenheterna från föregående år och till nu givit vid handen, att man har underlåtit att ta hänsyn till de önskemål som uttalades härifrån i fjol, att gränsen 150 000 kronor inte skulle betraktas såsom absolut, utan att man skulle ha möjligheter att göra undantag? Ja, nu har vi i själva verket fått veta från AB Industrikredit att dess verksamhet har blivit väsentligt utvidgad sedan beslutet fattades i fjol. Vad beträffar gränsen 150 000 kronor har i själva verket icke i något fall en

Ang. Aktiebolaget Industrikredits utlåningsverksamhet

ansökan avslagits av bolaget därför att den har legat under denna gräns. Samtliga sådana ansökningar som icke bifallits har fallit på grund av bristande säkerheter, i alla händelser har icke någon ansökan tillbakavisats med hänsyn till att det belopp den rörde sig om låg under 150 000 kronor. Därför frågar man sig vad det kan vara för anledning att nu komma tillbaka och vilja ha något slags kompletterande förklaringar i det sammanhanget.

Detsamma gäller det önskemål som här uttalats om att man borde ha större möjligheter att få låna hos AB Industrikredit därför att man där kan få lån på 20 år, under det att bankerna formellt är förhindrade att lämna lån på längre tid än 10 år. Om detta har upplysts dels att det finns alla möjligheter att få en längre lånetid än 10 år även från bankerna, genom att vad som kan vara kvar när tioårsperioden är utgången kan förlängas för kommande period, och dels att intresset bland låntagarna hos AB Industrikredit, som har möjlighet att lämna ut 20-åriga lån, inte är så stort för att binda sig vid det nuvarande ränteläget för så lång tid, utan att låntagarna föredrar att ta lånen på 10 år.

Alla dessa erfarenheter gör att utskottet måste finna det opåkallat att i denna situation vidta några ändringar i vad som beslöts i fjol. Det finns så mycket mindre anledning därtill som herr Mattsson själv apostroferat, att Kungl. Maj:t tillsatt en ny utredning, som nu sysslar med frågan huruvida man kan finna några andra former för att tillgodose intresset av kredit speciellt till de mindre och medelstora företagen, en utredning som beräknas bli slutförd i en nära framtid.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MATTSSON, TORSTEN, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ärade ordförande säger att lån under 150 000 kronor bör man ta i affärsbankerna. Det är

klart att vi har mycket stor anledning att ha ett gott förhållande till affärsbankerna och få vår kredit där. Men nu har det skapats ett speciellt institut, och det har sagts att det institutet skulle vara till i huvudsak för de mindre och medelstora företagen, samtidigt som man sätter lånegränsen så högt. Det sägs att man nu åstadkommit ett kreditinstitut för de små och medelstora företagen, men när vi tittar närmare på det, finner vi att dessa företag inte har möjlighet att få låna där.

Här sägs också, att om det blev många små lån, skulle kostnaderna stiga. Jag tror att man har överskattat den kostnadsökning som kan uppkomma. Affärsbankerna har ju möjlighet att vara rådgivare och göra vissa utredningar åt AB Industrikredit. Dessa utredningar bör vara relativt billiga. Enligt de upplysningar jag fått är för övrigt kostnaderna för AB Industrikredit inte så särskilt små nu heller; det räntepålägget är relativt högt. Jag tror alltså att faran för ytterligare kostnadsökning är överdriven.

Herr Ewerlöf säger — och det säger också styrelsen — att ett lån inte i något fall har avslagits på grund av att det har varit under 150 000 kronor. Men det är i regel så, när en låntagare kommer till en bank — och jag skulle tro att det är samma förhållande hos AB Industrikredit — att han frågar vederbörande tjänsteman om möjligheterna att få lån och lägger fram sina skäl, innan han slutligen inger sin låneansökan. Det skulle vara intressant att få veta om det är några lån som blivit avslagna efter endast muntlig framställning. Det uttalande som här åberopades gäller väl sådana lån som gått till styrelsen och enligt protokollen blivit avslagna.

Jag anser, herr talman, att starka skäl talar för att vidhålla mitt yrkande.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! När förra året propositionen om AB Industrikredit framlades här i riksdagen, väntade de mindre företagen på denna proposition med myc-

Ang. Aktiebolaget Industrikredits utlåningsverksamhet

ket stor spänning. Man hade trott att AB Industrikredit skulle kunna bli ett lämpligt kreditförsörjningsinstitut för de medelstora och mindre företagen. Motivet för den nya organisationsformen var att bereda såväl de mindre som de medelstora företagen ökade möjligheter att få långa bundna lån på fördelaktiga villkor, men man kan väl konstatera, att även om den konstruktion som AB Industrikredit fick, innebar ett steg i rätt riktning, så motsvarade den dock inte de förhoppningar som de nämnda företagargrupperna hade ställt på dess verksamhet.

Kritik riktades redan vid förra årets riksdag bland annat mot den nedre lånegränsen. Enligt avtal mellan staten och de banker som är intresserade i AB Industrikredit skall detta i regel inte lämna sådana krediter som affärsbankerna kan lämna, och det innebär, som nyss sagts, att den nedre gränsen för utlåningsbelopp som regel skall vara 150 000 kronor. I motionerna nr 128 i andra kammaren och nr 102 i denna kammare har vi även i år påvisat detta förhållande och hemställt att riksdagen skulle uttala sig för en liberalare bedömning när det gäller låneansökningar under den fastställda gränsen.

I ett yttrande till bankoutskottet har nu AB Industrikredit under årets riksdagsbehandling meddelat, att institutet har behandlat låneansökningar som avser mindre belopp än 150 000 kronor på samma sätt som låneansökningar ovanför denna gräns. Lånens storlek har således inte haft negativt inflytande på behandlingen. Med hänsyn till detta uttalande från AB Industrikredit anser jag att man kan konstatera, att de önskemål som vi har framfört i de nämnda motionerna är i stort sett tillgodosedda. Därmed har jag inte sagt, att frågan om de små företagens kapitalförsörjning är löst på ett rationellt sätt. De små företagen inom hantverk, industri och handel har fortfarande, om man undantar återlånerätten, inga till buds stående möjligheter att t. ex. komma i åtnjutande av lån från pensionsfonderna. Förra året tillsatte emellertid finansministern

en utredning med statssekreterare Wickman som ordförande, som skulle ta upp dessa problem, och jag vill även i dag framhålla, att vi med intresse väntar på resultatet av denna utredning beträffande de mindre företagens kapitalförsörjning. Redan tillsättandet av denna utredning och direktiven för densamma innebar enligt vad jag kan förstå ett erkännande från finansministerns sida, att AB Industrikredit inte har uppfyllt ovan framförda önskemål beträffande de små företagen och att det behövs andra metoder för deras kapitalförsörjning. Jag anser att det i avvaktan på utredningens resultat, som jag hoppas rätt snart skall kunna framläggas för riksdagen, inte är angeläget att riksdagen nu uttalar sig för en omkonstruktion av AB Industrikredit. Jag anser emellertid personligen att utredningen bör överväga huruvida det inte kan vara lämpligt med en sådan förändring av AB Industrikredit att även de mindre företagen kan komma i åtnjutande av detta instituts tjänster. En annan väg är att skapa ett speciellt institut för de små företagen, men jag tror att det vore bättre att inte arbeta med för många institut på detta område, utan försöka ge det institut som nu finns en sådan utformning, att det uppfyller dessa ovan anförda anspråk och önskemål.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mattsson, Torsten*, begärde vote-ring, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkän-

des en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mattsson, Torsten*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 117;

Nej — 19.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion om förlängning av preskriptionstiden för uttagande av premieobligationsvinster; och

nr 15, i anledning av väckt motion om minskning av kostnaderna för riksdagstrycket.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen m. m.; och

nr 20, i anledning av väckt motion angående tidpunkten för avgivande av den årliga redogörelsen för handläggningen av riksdagens skrivelser till Kungl. Maj:t.

Ang. lönen under semester

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. lönen under semester

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner angående lagen om semester, m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) motionen nr 6 i andra kammaren av herr *Andersson* i Linköping, angående kvalifikationsreglerna för semester,

2) motionen nr 186 i andra kammaren av herr *Senander m. fl.*, om förbättring av lönen under semester, samt

3) motionen nr 430 i andra kammaren av herrar *Carlsson* i Huskvarna och *Löf-roth*, om fyra veckors semester för vissa arbetstagargrupper.

I motionen II:186 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om utredning och förslag i syfte att nå en förbättring av semesterlönen, eventuellt genom att den gjordes avdragsgill i skattehänseende upp till en viss gräns. Utskottet hade hos motionärerna inhämtat, att de med uttrycket »semesterlönen» avsett lönen under semester.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A. att riksdagen med bifall till motionen II:6 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att det måtte uppdragas åt den år 1960 tillsatta semesterutredningen att pröva den i 7 § andra stycket b) semesterlagen intagna bestämmelsen om jämställande av sjukdag med dag under vilken arbete utförts i enlighet med vad utskottet i utlåtandet anfört;

B. att motionen II:430 icke måtte föranleda någon annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde, att motionen måtte

Om ändring i värnpliktslagens bestämmelser angående utbildningen till reservofficer vid armén

överlämnas till semesterutredningen för kännedom; samt

C. att motionen II: 186 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! I 14 § semesterlagen bestämmes efter vilka grunder semesterlön skall utgå. Bestämmelserna verkar i praktiken så att löntagarna erhåller en semesterlön som är lägre än den lön de uppstår då de börjar sin semester. I allmänhet medför ju semestern ökade utgifter, och om semesterlönen då är lägre än den lön som utgår vid semesterns början, innebär detta att möjligheterna att utnyttja semesterledigheten blir beskurna. Vi hemställer därför om en utredning i syfte att nå en förbättring av semesterlönen och pekar på möjligheten att semesterlönen göres avdragsgill i skattehänseende.

Utskottet anser att denna fråga sorterar under arbetsmarknadens parter. Vi tror emellertid att den vägen blir ytterst svårframkomlig. Med tanke på att riksdagen stiftat semesterlagen och utfärdat föreskrifterna om semesterlön borde det vara på sin plats att riksdagen även tillser att semesterlönen blir så stor att semesterledigheten verkligen kan utnyttjas för sitt ändamål.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen nr 186 i andra kammaren.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Det är inte vanligt att riksdagen lägger sig i löneuppgörelser mellan arbetsmarknadens parter. Utskottet anser att riksdagen inte bör göra det i detta fall heller. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmanen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående punkterna A och B av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan och särskilt beträffande punkten C.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkterna A och B hemställt.

Därefter gjordes i enlighet med de rörande punkten C förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionen II: 186; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om ändring i värnpliktslagens bestämmelser angående utbildningen till reservofficer vid armén

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion om ändringar i 27 § värnpliktslagen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 231, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Hamilton* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att 27 § värnpliktslagen måtte omarbetas i följande avseenden:

1) bestämmelsen om utbildningstid för den som sökt fast anställning såsom reservofficer vid armén borde borttagas,

2) bestämmelse om att uttagning till officersutbildning endast måtte ske efter frivilligt åtagande av den värnpliktige borde införas,

3) bestämmelse om att den som frivilligt åtagit sig förlängd utbildning under vissa förutsättningar skulle kunna befrias därifrån borde införas.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, II: 231, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anfört.

Utskottet hade bland annat ansett det böra övervägas, om icke utbildningen till reservofficer vid armén borde regleras i annan ordning än i värnpliktslagen. Vidare hade utskottet ifrågasatt, om icke möjlighet borde införas för reservofficersaspirant att avbryta utbildningen. I detta sammanhang kunde också en-

Om ändring i värnpliktslagens bestämmelser angående utbildningen till reservofficer vid armén

ligt utskottet övervägas, huruvida icke motsvarande möjlighet borde beredas den som underginge utbildning till värnpliktig officer. Enligt utskottets mening hade de i motionen berörda spörsmålen ett nära samband med utbildningsfrågorna inom försvaret, vilka vore föremål för behandling inom 1960 års värnpliktsutredning. Det syntes därför utskottet ändamålsenligt, att de i utlåtandet anförda synpunkterna bringades till utredningens kännedom för att beaktas i det fortsatta utredningsarbetet.

Vid utlåtandet hade reservation avgivits av herrar *Nils Elowsson* och *Axel Svensson*, fru *Carlqvist* samt herrar *Magnusson*, *Nilsson* i Göteborg, *Odhe* och *Johansson* i Södertälje, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att förevarande motion, II: 231, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Den motion som detta utskottsutlåtande gäller har tillkommit med anledning av att reservofficerarna är missnöjda med att bestämmelserna rörande deras tjänstgöring är intagna i värnpliktslagen. Lämpligheten eller olämpligheten härav kan man naturligtvis diskutera hur länge som helst. Motionären har emellertid, när han sökt motivera varför han över huvud taget väckt motionen och då han vill förklara orsakerna till det rådande missnöjet, anfört en del uppgifter som inte är helt riktiga.

Motionären gör bl. a. gällande, att det inte tillräckligt tydligt utsäges i lagen att uttagning till värnpliktig officer eller reservofficer icke får ske utan vederbörandes eget medgivande. I 6 § värnpliktslagen står det dock tydligt och klart, att uttagning för officersutbildning må ske endast efter den värnpliktiges medgivande. Enligt utskottsmajoritetens mening faller därmed också motiveringen för första delen av motionen helt och hållet bort.

Det sägs vidare att det inte förekommer att man i lag tvångsmässigt bestämmer utbildningstiden för personer som önskar erhålla fast anställning i stats-tjänst och att detta följaktligen inte heller bör förekomma beträffande värnpliktiga officerare eller reservofficerare. Nu gäller emellertid sådana bestämmelser beträffande både underbefäl och underofficerare — i lagen har fastställts, hur lång tid de skall undergå utbildning.

Skälet till att detta har kommit med i värnpliktslagen är kort och gott att de som skall bli värnpliktiga officerare eller reservofficerare har under så lång tid gjort värnpliktstjänst, att man när det gäller reservofficerarnas ytterligare 200 dagar inte har ansett det vara skäl att flytta över bestämmelserna till någon annan lag eller författning.

Sedan en person har genomgått rekrytutbildningen kan han, om han visar sig vara lämpad därför, med tvång uttagas till underbefäl eller till underofficer. Skall han sedan uttagas för utbildning till värnpliktig officer, kan det ske först efter hans eget medgivande. Har han gått med på en sådan anställning, skall han undergå 450 dagars underofficersutbildning, genomgå 180 dagars kadettskola och därutöver fullgöra 30 dagars trupptjänst. Går han därefter med på att bli reservofficer, skall han göra 30 dagars trupptjänst, genomgå reservofficerskurs I under 90 dagar och reservofficerskurs II under 80 dagar. Därefter kan han få fast anställning som reservofficer. Det är väl närmast detta att vederbörande får fast anställning som gör att de hellre vill jämföras med de aktiva officerarna än med de värnpliktiga officerarna.

Den här saken behandlades så sent som förra året, då det föreslogs en ändring. Vi reservanter har inte funnit att de erfarenheter man gjort sedan dess talar för att man skulle göra någon ändring nu, och i varje fall anser vi att det inte bör bli någon ändring förrän man har klart för sig att detta är verkligt motiverat. Motionärerna gör gällande, att denna bestämmelse skulle hindra rekry-

Om reseersättning från den allmänna sjukförsäkringen i samband med sjukgymnastisk behandling

teringen till reservofficersbanan, men om det vet vi ännu ingenting. Därför menar vi att det inte finns någon anledning att göra någon som helst ändring beträffande denna sak och följaktligen inte heller någon anledning att skriva till regeringen och begära utredning.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! Det är riktigt som herr Elowsson säger, att denna fråga diskuterades vid riksdagens behandling förra året av ändringar i värnpliktslagen. Jag försökte nu i år att sätta mig in i ärendet genom att gå igenom vad som då sades i sammanhanget, och jag blev rätt förvånad över hur pass svaga skaliga skäl som anfördes till stöd för vissa av ändringarna. Jag tycker inte heller att herr Elowsson i sitt anförande nu har anfört några starka skäl för reservationen.

Den omständigheten att man nu har olika bestämmelser för reservofficerare och värnpliktiga officerare från olika vapenslag, är så mycket egendomligare som man på alla andra områden strävar efter att få enhetliga bestämmelser för hela krigsmakten. Det förefaller mig därför vara en ganska rimlig begäran av utskottet, att, när nu ändå en utredning om värnpliktsförhållandena pågår, denna också skall ta ställning till de i motionen framförda önskemålen.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Elowsson, Nils*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Virgin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 68.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om reseersättning från den allmänna sjukförsäkringen i samband med sjukgymnastisk behandling

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om reseersättning från den allmänna sjukförsäkringen i samband med sjukgymnastisk behandling, m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehäft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 79 i första kammaren av fröken *Nordström m. fl.* samt nr 98 i andra kammaren av fru *Gärde Widemar*,

dels ock de likalydande motionerna nr 282 i första kammaren av herr *Akesson*

Om reseersättning från den allmänna sjukförsäkringen i samband med sjukgymnastisk behandling

samt nr 230 i andra kammaren av herrar Nilsson i Lönsboda och Carlsson i Huskvarna.

I motionerna I: 79 och II: 98 hade hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära utredning om en sådan ändring av sjukförsäkringslagen, att ersättning från den allmänna sjukförsäkringen utginge för a) resor till och från sådan behandling för vilken sjukförsäkringen jämlikt 18 § i lagen frivilligt lämnade ersättning (sjukgymnastisk behandling m. m.), b) resor för tagande av laboratorieprov samt c) resor till konvalescenthem, upptagna på riksförsäkringsanstaltens förteckning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna

1) i anledning av förevarande motioner, I: 79 och II: 98 samt I: 282 och II: 230, vad utskottet i utlåtandet anført i fråga om utvidgning av ersättningsrätten inom den allmänna sjukförsäkringen till att avse resor till och från sådan behandling och vård som avsåges i 18 § sjukförsäkringslagen;

2) i anledning av motionerna I: 79 och II: 98 vad utskottet i utlåtandet anført om ett klagörande för sjukförsäkringen av tolkningen av begreppet läkarvård i fråga om ersättningar från sjukförsäkringen för laboratorieundersökningar och i anledning därav företagna resor; samt

B. att förevarande motioner,

1) I: 79 och II: 98 samt

2) I: 282 och II: 230,

i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet hemställt under A, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Fröken NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag ber att få uttala min tillfredsställelse över den välvilliga skrivningen i andra lagutskottets utlåtande beträffande min motion om sjukförsäkringsersättning för resor till sjukgymnastisk behandling.

Måhända har jag anledning att känna ännu större tillfredsställelse över att utskottet, på grund av en feltolkning från min sida av gällande bestämmelser, så ingående har skärskådadt bestämmelserna om reseersättning vid tagande av laboratorieprov av annan än läkare. Utskottet finner feltolkningen förklarlig med hänsyn till författningsbestämmelsernas avfattning. Tyvärr är det dock inte bara jag som har misstolkat bestämmelserna, det gör säkert stora grupper av den svenska allmänheten, och vad värre är: även en del av sjukförsäkrings tjänstemän och förtroendemän. Jag var inte ensam i utskottet om den erfarenheten.

Utskottet har nu hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall ge till känna vad utskottet anført om ett klagörande för sjukförsäkringen av tolkningen av begreppet läkarvård i detta sammanhang. Ersättningsberättigade resor är enligt bestämmelserna resor som avser sjukhusvård eller läkarvård. I en utredning, som i sin tur grundar sig på förarbetena till sjukförsäkringslagen, sägs det att för läkarvård i lagens mening inte torde erfordras att läkarna i allo personligen direkt medverkar i vården, vad nu det underliga uttrycket »i allo» skall betyda i detta sammanhang. Det ger såvitt jag förstår den fåkunnige anledning att tro, att läkaren åtminstone bör finnas någonstans i kulliserna och att patienten exempelvis kan få tala med honom, om han så önskar. I verkligheten kan det emellertid vara som på ett mycket förnämligt laboratorium här i Stockholm, för vilket jag har ett alldeles ogrundat förtroende, att läkaren kommer dit ungefär en gång var fjortonde dag. Han vårdar laboratoriet — det är inte tu tal om den saken — men enligt vanligt språkbruk är väl ändå läkarvård liktydigt med patientvård.

Det riktigaste vore enligt min uppfattning att i bestämmelserna, som skall kunna läsas utan att man behöver gå tillbaka till några förarbeten och som också skall överensstämma med verkligheten, fanns föreskrivet att också laboratorieprov utan läkarmedverkan men på läkarremiss skulle berättiga till er-

Om reseersättning från den allmänna sjukförsäkringen i samband med sjukgymnastisk behandling

sättning och följaktligen även till reseersättning. Eftersom syftet med min motion har nåtts, om sjukkassorna får det klarläggande beskedet, skall jag inte driva saken längre.

När jag tagit upp detta resonemang i kammaren har jag emellertid ytterst syftat till att påpeka att lagar och författningar liksom föreskrifter och allsköns besked till allmänheten så långt som möjligt, där så går och om så går, skall vara skrivna i klara verba.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna andra lagutskottets memorial nr 24, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandlingen av andra lagutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner angående ersättning från den allmänna sjukförsäkringen för sjukgymnastisk behandling.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av motion angående ändrad lydelse av 23 § jaktlagen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion om nya former för hedersbevisning för lång och trogen tjänst inom det statliga verksamhetsområdet;

nr 9, i anledning av väckta motioner om hälsoundersökning av unga kvinnor; och

nr 10, i anledning av väckta motioner om taxenedsättningar för busstrafiken.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr TALMANNEN yttrade:

Beträffande kammarens sista arbetsplenum före påskferierna, vilket hålles nu på fredag, den 24 dennes, med början kl. 11.00, ber jag få meddela, att jag beräknar att plenum kan avslutas senast kl. 15.00.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till

dels riksdagens skrivelse, nr 102, till Konungen angående val av ombud i Europarådets rådgivande församling med suppleanter;

dels ock riksdagens förordnanden:

nr 103, för herr Bengt Elmgren att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 104, för herr Ingemar Andersson att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 105, för herr Sven Gustafson att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 106, för herr Gunnar Hedlund att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 107, för herr Hans Hagnell att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 108, för herr Gunnar Heckscher att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 109, för herr Yngve Möller att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 110, för fröken Lisa Mattson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 111, för herr Per-Olof Hanson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 112, för herr Torsten Andersson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 113, för fru Elisabeth Sjövall att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling; och

nr 114, för herr Carl Göran Regnéll att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1961/62;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska sili-
katforskningsinstitutet, m. m.; och

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens provningsanstalts organisation och verksamhet, m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 67, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.;

nr 75, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62;

nr 88, med förslag till åtgärder för förbättring av rekryteringen till polisväsendet m. m.;

nr 94, angående ett system för permanent skördeskadeskydd, m. m.;

nr 96, angående tillägg till investeringsplanen för statens järnvägar;

nr 99, angående försäljning av viss allmänna arvsfonden tillfallen fast egendom; och

nr 102, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 13.18.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Fredagen den 24 mars

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 132, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § växelagen m. m.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 133, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om bensinskatt, m. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 134, i anledning av väckta motioner angående lagen om semester, m. m.; och nr 135, i anledning av väckta motioner om reseersättning från den allmänna sjukförsäkringen i samband med sjukgymnastisk behandling, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 67, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, hänvisades propositionen, såvitt anginge jordbruksärenden, till jordbruksutskottet, och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 88, med förslag till åtgärder för förbättring av rekryteringen till polisväsendet m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 94, angående ett system för permanent skördeskadeskydd, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 96, angående tillägg till investeringsplanen för statens järnvägar; och nr 99, angående försäljning av viss allmänna arvsfonden tillfallen fast egendom.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 102, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Med hänsyn till instundande påskhelg hemställer jag, att kammaren ville medgiva, att tiden för väckande av motioner i anledning av de Kungl. Maj:ts propositioner, som kommit kammaren till handa dels tisdagen den 21 dennes och dels onsdagen den 22 dennes, ävensom de propositioner, som kommer kammaren till handa i dag, utsträcker till det sammanträde, som infaller näst efter 15 dagar från det propositionerna kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölles.

Herr TALMANNEN yttrade:

I dag kommer att för bordläggning anmälas Kungl. Maj:ts proposition nr 45, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m., oaktat propositionen kommit kammaren till handa i endast ett fåtal exemplar. Varje ledamot kommer emellertid att genom

kansliets försorg per post få sig tillsänt ett exemplar av propositionen. Postning kommer att ske senare i dag. Flertalet ledamöter torde därför ha tillgång till propositionen i morgon. Detta tillvägagångssätt har valts i stället för ajournering av detta plenum, därvid delning kunnat ske kl. 17.00.

Vidare anförde herr TALMANNEN:

Jag vill erinra om att påskuppehållet börjar efter plenums slut i dag och pågår till och med tisdagen den 4 april.

Första plenum efter påskuppehållet hålles onsdagen den 5 april kl. 14.00. Då hålles endast bordläggningsplenum. Första arbetsplenum efter påsk blir fredagen den 7 april.

Till kammarens ledamöter har i stencil utdelats dels en plan för arbetet under tiden den 2 april—års-sessionens slut, upptagande tidpunkter för kammarens plena, dels en preliminär plan för behandling i kamrarna av utskottsutlåtanden under tiden den 7 april—års-sessionens slut, dels ock en preliminär plan för behandlingen av vissa ärenden under års-sessionen, vilken utgör en kort sammanställning över ett antal större ärendens beräknade behandling.

Förstnämnda plan är av följande lydelse:

Plena kommer, såvitt nu kan bedömas, att under tiden den 2/4—31/5 1961 hållas å nedan angivna tider:

Veckan den 2—8/4:

onsdagen den 5/4 kl. 14.00 (bordläggningsplenum)

fredagen den 7/4 kl. 11.00 (arbetsplenum)

Veckan den 9—15/4:

tisdagen den 11/4 kl. 16.00 (bordläggningsplenum)

onsdagen den 12/4 kl. 10.00 (arbetsplenum)

fredagen den 14/4 kl. 11.00 (arbetsplenum)

Veckan den 16—22/4:

tisdagen den 18/4 kl. 16.00 (bordläggningsplenum)

onsdagen den 19/4 kl. 10.00 (arbetsplenum)

fredagen den 21/4 kl. 11.00 (arbetsplenum)

Veckan den 23—29/4:

tisdagen den 25/4 kl. 16.00 (bordläggningsplenum)

onsdagen den 26/4 kl. 10.00 (arbetsplenum)

fredagen den 28/4 kl. 11.00 (arbetsplenum)

Veckan den 30/4—6/5:

tisdagen den 2/5 kl. 16.00 (bordläggningsplenum)

onsdagen den 3/5 kl. 10.00 (arbetsplenum)

fredagen den 5/5 kl. 11.00 (arbetsplenum)

Veckan den 7—13/5:

tisdagen den 9/5 kl. 16.00 (bordläggningsplenum)

onsdagen den 10/5 kl. 10.00 (arbetsplenum; m. h. t. Folknykterhetens dag den 11/5 *ej* kvällsplenum)

fredagen den 12/5 kl. 11.00 (arbetsplenum)

Veckan den 14—20/5:

tisdagen den 16/5 kl. 16.00 (bordläggningsplenum)

onsdagen den 17/5 kl. 10.00 (arbetsplenum)

fredagen den 19/5 kl. 11.00 (arbetsplenum)

Veckan den 21—27/5:

tisdagen den 23/5 kl. 11.00 (arbetsplenum)

onsdagen den 24/5 kl. 10.00 (arbetsplenum)

torsdagen den 25/5 kl. 16.00 (bordläggningsplenum)

fredagen den 26/5 kl. 11.00 (arbetsplenum)

lördagen den 27/5 kl. 10.00 (ev. arbetsplenum)

Veckan den 28—31/5:

måndagen den 29/5 kl. 11.00 (ev. arbetsplenum)

tisdagen den 30/5 kl. 10.00 (ev. arbetsplenum)

onsdagen den 31/5 kl. 10.00 (ev. arbetsplenum)

Det är mig angeläget att för kammarens ledamöter framhålla, att samtliga ovannämnda planer måste betraktas som preliminära och att ändringar kan komma att bli nödvändiga.

Ang. domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen

Ytterligare har till ledamöterna i stencil utdelats uppgift å motionstidens utgång för propositioner, som kommit kammaren till handa tisdagen den 21 och onsdagen den 22 mars samt i dag.

Slutligen har till ledamöterna i stencil utdelats en uppgift beträffande fredagsplena i fortsättningen. Enligt denna kommer arbetsplena, såvitt nu kan bedömas, att under återstoden av vårsessionen hållas varje fredag med början den 7 april.

Nämnda den 7 april kan det bli erforderligt att hålla kvällsplenium.

Även fredagsplenium den 14 april, då nionde huvudtiteln beräknas komma att behandlas i kamrarna, kan det bli erforderligt med kvällsplenium.

Fredagsplena under tiden den 21 april —19 maj beräknas kunna avslutas omkring kl. 16.00.

Ang. domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckta motioner om utredning rörande domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 175 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* och nr 204 i andra kammaren av fru *Gärde Widemar m. fl.* I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förutslättningslös utredning av frågan om domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 175 och II: 204, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

A) av herr *Johansson* i Dockered, utan angiven mening;

B) av fru *Gärde Widemar* samt herrar *Gezelius*, *Alexanderson*, *Gustafsson* i Borås, *Hilding* och *Fröding*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 175 och II: 204, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förutslättningslös utredning av frågan om domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Den föreliggande frågan om domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen har ju varit föremål för debatt här i kammaren vid åtskilliga tillfällen så gott som varje år under de senaste sex å sju åren. Det är en synnerligen viktig fråga ur rent principiell synpunkt för utformningen av rättsskyddet här i landet. Frågan har emellertid inte bara principiell betydelse. I själva verket har den praktisk betydelse för ett mycket stort antal personer här i landet som blir berörda av förvaltningsbeslut. Det är inte så lätt att närmare relatera särskilda fall, men jag kan hänvisa till den redogörelse som finns i justitieombudsmannens ämbetsberättelse till detta års riksdag. JO har gjort en framställning till Kungl. Maj:t om införande av skyldighet för förvaltningsmyndighet att motivera sina beslut, men den redovisning av olika fall från högst skilda områden som företagits i denna omfattande framställning kan lika väl användas som motivering för den utredning i det här avseendet som vi inom folkpartiet under många år begärt.

Riksdagsmajoriteten har gått emot våra utredningsyrkanden. Vi kan emellertid inte låta oss nöja med detta, utan måste återkomma med denna fråga, ända tills vi fått den lagd på rätt bog.

Som en sammanfattning av det nuvarande tillståndet skall jag tillåta mig att läsa upp några rader ur det nu föreliggande utlåtandet. Där sägs det att läget i svensk rätt är det, att förvaltningsavgöranden i vissa i författningarna an-

Ang. domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen givna fall kan omprövas av förvaltningsdomstol och någon gång av allmän domstol samt därutöver i begränsad och tillika oklar utsträckning bringas under bedömande av allmän domstol. Ett kvantitativt mycket betydande område — omfattande framför allt sådana ärenden, i vilka avgörandet i sista hand träffas av Kungl. Maj:t i statsrådet — är mer eller mindre fullständigt undandraget domstolsprövning.

Jag tycker sannerligen detta är en mycket stark motivering för att en utredning på detta område skulle vara erforderlig. Det har också allmänt erkänts, att det föreligger ett stort behov av en förbättring av rättsskyddet i detta avseende. Man kan också göra en jämförelse med förhållandena i utlandet. Vi har ju alltid brukat anse oss vara ett slags föregångsmän i fråga om rättsskydd, men om man ser på den nuvarande situationen, finner man att vi ligger långt efter utlandet. Jag skall här nöja mig med att erinra om, att våra grannländer Danmark och Norge, vilkas förhållanden i många avseenden liknar våra, under de senaste decennierna har genomfört viktiga reformer på detta område.

I debatten i denna fråga har det ibland sagts, att politiska avgöranden inte bör dras under domstolarnas prövning. Det är inte heller vår mening, att domstolarna skall pröva de ställningstaganden som är av politisk karaktär. Det är å andra sidan synnerligen viktigt att de politiska avgörandena håller sig inom ramen för gällande författningar. Förvaltningsbeslutens laglighet bör prövas på ett ur rättssäkerhetssynpunkt tillfredsställande sätt. Utskottsmajoriteten har ansett att frågan bör kunna föras framåt på de partiella reformernas väg och hänvisar till en hel del pågående utredningar. Dessa utredningar berör emellertid endast en del av fältet, och de har inte möjlighet att ställa denna viktiga fråga i den principiella belysning som sakens vikt kräver.

Vi reservanter måste vidhålla kravet på en allmän och förutsättningslös lösning av frågan beträffande domstolsmäs-

sig prövning av förvaltningsbeslut. Särskilt må framhållas vad som sades i det citerade avsnittet ur utskottsutlåtandet, nämligen att rättstillståndet i detta avseende är i högsta grad oklart och har blivit inkonsekvent.

Med dessa ord, herr talman, ber jag få yrka bifall till den med B betecknade reservationen.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Jag delar herr Alexanderssons uppfattning, att denna fråga nu diskuterats i riksdagen så många år, att några nya synpunkter inte gärna kan tillföras debatten. Sedan går meningarna oss emellan nog något isär. I vårt land har sedan gammalt principen varit den, att förvaltningsmyndigheterna och de allmänna domstolarna har fått verka inom var sitt område. Då motionärerna och reservanterna år efter år återkommer med kravet på domstolsmässig prövning av förvaltningsmyndigheternas beslut, så bottnar detta i en övertro på domstolarna och ett oberättigat missstroende mot förvaltningsmyndigheten. Man hänvisar, liksom herr Alexander-son gjorde, gärna till andra länder, där domstolsmässig prövning av förvaltningsbeslut förekommer. Förhållandena i andra länder är emellertid inte alltid jämförbara med förhållandena i vårt land. Rättsväsendet i andra länder är inte alltid uppbyggt på samma sätt som i vårt land, och rättssäkerheten i vårt land tål väl jämförelse med rättssäkerheten i andra länder. Det finns länder med domstolsmässig prövning av förvaltningsbeslut, vilkas rättssäkerhet jag icke skulle vilja utbyta mot rättssäkerheten i vårt land.

Jag har stort förtroende för de svenska domstolarna. De består i regel av högt kvalificerade jurister med skickliga lekmän som bisittare i underinstanserna, men jag har också förtroende för förvaltningsmyndigheterna. Även där ställes höga krav vid rekryteringen, och det är ju inte på det sättet att en domstolsjurist alltid är överlägsen en förvaltningsjurist.

Ang. domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen

Motionärerna och reservanterna rör sig endast på det teoretiska planet. Då man emellertid år efter år återkommer med kravet på domstolsmässig prövning av förvaltningsbeslut, kan vi väl ha rätt att fråga, vad det är för felaktigheter som förekommer i förvaltningsmyndigheternas beslut och som icke skulle förekomma, om det varit domstolsprövning. Det kan tilläggas att intet mänskligt är fullkomligt. Jag kan ju som jämförelse nämna att för några år sedan pågick en liknande diskussion om de administrativa frihetsberövandena. Slutligen tillstyrkte första lagutskottet, och riksdagen begärde en utredning i ärendet. Jag anslöt mig till detta, inte minst för att få klarlagt vilka felaktigheter förvaltningsmyndigheterna begick när det gällde administrativa frihetsberövanden. Utredningen har emellertid nödgats konstatera att det inte kunnat ledas i bevis att några påtagliga felaktigheter begåtts. Då jag ändå i kommittén har anslutit mig till förslaget om någon form av socialdomstol, har jag gjort det med den motiveringen, att den pågående diskussionen medfört ett sådant misstroende mot den nuvarande ordningen, att det kunde vara motiverat att söka skapa ett annat system.

Att döma av tidningsreferat tycks dock inte förslaget om socialdomstolar ha mottagits av remissinstanserna med någon större entusiasm. Jag såg senast ett uttalande av någon läkarorganisation, som förklarade att det på det område, den hade att bevaka; inte förelåg något behov av någon socialdomstol; vad man skulle vinna var endast att det hela skulle bli kostsammare, mera tungrott och mindre smidigt i tillämpningen. Mot denna bakgrund kan jag, herr talman, säga att jag i fortsättningen nog kommer att vara litet mera försiktig när det gäller att ansluta mig till kraven på stora utredningar, om man inte kan peka på några praktiska fall, där felaktigheter förekommer.

Även om det emellertid inte kan påvisas några faktiska felaktigheter i den gällande ordningen, är det ju uppenbart att ingenting kan vara så bra att

det inte kan bli bättre. Det pågår ju också ett omfattande reformarbete inom det nuvarande systemets ram. En väsentlig faktor i det svenska rättsskyddssystemet är besvärsinstitutet. Bland pågående reformarbeten på detta område kan i anslutning till besvärsinstitutet nämnas besvärssakkunnigas. I detta sammanhang kräves kanske ett förtydligande. Det har visserligen inte i årets motioner och reservationer talats om direktiven till besvärssakkunniga, men i tidigare motioner och reservationer och även i debatterna i kamrarna har det framhållits att regeringen i direktiven år 1958 till besvärssakkunniga bröt ut frågan om den domstolsmässiga prövningen av rättsfrågorna, och man har framställt detta som om det skulle vara ett bevis för att regeringen inte skulle vara intresserad av dessa frågor. Man har däremot underlåtit att nämna, att dessa nya direktiv tillkom sedan besvärssakkunniga i sitt först avlämnade betänkande själva avvisat tanken att vid sidan av besvärsinstitutet generellt medge domstolsmässig prövning av administrativa avgöranden och i stället tänkt sig vissa reformer inom ramen för besvärsinstitutet.

Vi kan kanske spåra en viss nyansskillnad mellan årets motioner och reservationer och föregående års. Vid behandlingen av detta ärende i utskottet var det en av motionärerna, som var villig att diskutera ett vidgat reformarbete huvudsakligen inom det nuvarande systemets ram. Han rörde sig med andra ord på ett plan, där man skulle kunna börja diskutera. Han vann emellertid inte någon anslutning från övriga reservanter och motionärer, och hans synpunkter har inte beaktats i den nu föreliggande reservationen.

Med den vida utformning, som reservationen alltjämt har, kan jag av naturliga skäl icke biträda denna, utan jag ber, herr talman, med hänvisning till det pågående reformarbete som redovisas i utskottsutlåtandet att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herr *Branting* (s).

Ang. domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen

Herr GEZELIUS (h):

Herr talman! Jag skall begränsa mitt anförande så långt det går. Jag vill helt instämma i herr Alexandersons anförande. Därmed har jag angivit grunden för reservationen. Jag har emellertid inte enbart begärt ordet för att ansluta mig till herr Alexandersons synpunkter och yrkanden, utan jag har också gjort det med anledning av herr Ahlkvists anförande.

Jag vill erinra om att vid 1958 års riksdag avgav sammansatt konstitutions- och första lagutskott ett utlåtande i denna fråga, vilket icke mötte någon gensaga. I utlåtandet konstaterades för det första, att det torde råda enighet om att rättsskyddets utformning inom förvaltningen är en central samhällsfråga av utomordentlig vikt. Det uttalades vidare att med hänsyn till den utvidgning förvaltningens befogenheter på senare tid undergått är det givetvis naturligt att frågan om en förstärkning av rättsskyddet alltmera tilldragit sig intresse. Ytterligare anfördes att en realistisk bedömning av behovet av reformer enligt utskottets mening i första hand bör sikta till att undersöka huruvida det är möjligt att inom det nuvarande rättsskyddssystemets ram åstadkomma sådana förbättringar, att ett efter nutida krav fullgott rättsskydd kan upprätthållas.

Herr Ahlkvist åberopade att man nu går de partiella reformernas väg. Detta är inte riktigt, om man inte samtidigt redovisar innehållet i tilläggsdirektiven av 1958 till besvärssakkunniga. Kungl. Maj:t gav då besked om vad utredningens arbete i fortsättningen skulle syfta till, och Kungl. Maj:ts ställningstagande innebar ju, att frågan om den domstolsmässiga prövningen av rättsfrågor inom förvaltningen sköts åt sidan. Besvärssakkunniga får alltså inte gå in på dessa frågor, och det får författningsutredningen inte heller.

Nu menar åtminstone jag, att vi inte har någon anledning att riva upp en strid på de områden, som författningsutredningen och besvärssakkunniga ägnar sig åt. Men det finns stora fält, som

ligger utanför dessa områden och som inte är föremål för översyn. Vad vi begär är enbart en förutsättningslös utredning om vilka förvaltningsområden som är självständiga under Kungl. Maj:t och där frågan om rättsskyddet behöver omprövas.

Det framstår för mig som alldeles uppenbart, att en rättslig prövning genom fristående domstolsorgan är av vital betydelse för den enskildes rättsskydd när det gäller administrativa avgöranden. Jag har därför mycket svårt att förstå, hur man kan intaga den ståndpunkten, att man bör å ena sidan fortsätta på de partiella reformernas väg och å andra sidan avvisa sådana spörsmål, som sträcker sig utöver de frågor som hänvisats till författningsutredningen och besvärssakkunniga.

Varför är man rädd för att göra en sådan allmän översyn? Enligt vår uppfattning får Kungl. Maj:ts tilläggsdirektiv år 1958 tolkas så, att Kungl. Maj:t tappat intresset för att besvärssakkunniga eller andra myndigheter fick göra en sådan utredning. Det är inte möjligt för enskilda riksdagsmän, inte ens för politiska partier, att få till stånd en översyn över hela fältet. En sådan förutsättningslös granskning över hela fältet är det enda vi begär i det vällovliga syftet att försöka skapa ökat skydd för den enskilde mot förvaltningsmyndigheternas avgöranden. I många fall saknas för närvarande möjlighet till överprövning i högre instans. Man är inte hjälpt med att man prövar frågorna om fördelningen av ärenden mellan regeringsrätten och Kungl. Maj:t. Det finns ett stort fält, där avgöranden av ekonomisk betydelse för enskilda träffas utan att kunna underkastas ytterligare prövning. Jag nöjer mig med att i denna del åberopa vad herr Alexanderson anförde i anslutning till justitieombudsmannens hemställan i denna fråga.

Jag biträder sålunda herr Alexandersons yrkande om bifall till den med B betecknade reservationen av fru Gärde Widemar m. fl.

Ang. domstolsmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Herr Ahlkvist efterlyste i sitt anförande några praktiska exempel på felaktigheter, som man skulle komma till rätta med genom den omläggning som vi här påfordrar. Jag nämnde i mitt inledningsanförande, att man kan slå upp justitieombudsmannens ämbetsberättelse till innevarande års riksdag och där sida efter sida finna olika fall, beträffande vilka man lätt kan konstatera, att förvaltningsmyndigheternas beslut inte alltid är så välgrundade och riktiga. Det har enligt min mening varit mycket värdefullt att justitieombudsmannens ämbetsområde på senare tid förskjutits och i större utsträckning kommit att röra sig på förvaltningsområdet. Efter ändring i instruktionen och i grundlagarna har ju justitieombudsmannens tillsyn även utsträckts till kommunerna. Även om granskningen på sistnämnda områden blir av relativt mindre omfattning, kommer den nog enligt min mening att göra god effekt. Men jag tror inte att man med denna utsträckning av justitieombudsmannens tillsynsverksamhet kan helt fullfölja det syfte, som vi anser att man skulle kunna nå med den av oss ifrågasatta utredningen.

Herr Ahlkvist nämnde särskilt förfarandet vid administrativa frihetsberövanden och uppgav, att utredningen här om inte hade funnit några påtagliga fall, där det förekommit felaktiga beslut. Det var emellertid ett stympt citat, som herr Ahlkvist gjorde. Den fullständiga meningen var att utredningen inte hade funnit några påtagliga fall, som kunde hänföras till brister i förfarandet. Det är ju ganska uppenbart, att det inte är så lätt att påstå — när man funnit att ett beslut blivit felaktigt — att detta beror på brister i förfarandet. Det är ju alltid svårt att hävda, att resultatet blivit ett annat, om bestämmelserna rörande förfarandet varit annorlunda utformade. Av den anledningen har utredningen heller inte gjort någon allmän undersökning om i vilken grad sådana felaktiga beslut har förekommit, men jag tror inte att någon vill förneka att

sådana felaktiga beslut förekommer i icke ringa utsträckning. Ett förbättrat förfarande är därför säkerligen ägnat att minska de fel som nu förekommer.

Jag vill också påpeka att riksdagen redan 1947 uttalade mycket bestämt, att det mot förfarandet med administrativa frihetsberövanden kunde resas en synnerligen välbefogad kritik. Man sade vidare att de processuella föreskrifterna i flertalet fall är mycket knapphändiga och inte alltid lämnar garantier för att varje ärende blir så allsidigt utrett och noggrant prövat som måste krävas med hänsyn till de allvarliga och djupt ingripande inskränkningarna i den personliga friheten som är förknippade med ifrågavarande beslut.

Det är dessa olägenheter som utredningen rörande administrativa frihetsberövanden, i vilken både herr Ahlkvist och jag deltagit, i stort sett i samförstånd har velat visa en utväg ur. Detta är emellertid endast ett litet område av det fält, som denna motion spänner över, och även om det lagförslag som där framlagts kommer att genomföras föreligger det ett stort behov av att den påyrkande utredningen kommer till stånd.

Herr SJÖNELL (fp):

Herr talman! Eftersom den här frågan uppenbarligen har diskuterats och avhandlats här i riksdagen åtskilliga gånger, skall jag inte förlänga debatten genom att söka tillföra den några nya argument. Anledningen till att jag här har begärt ordet, herr talman, är att herr Ahlkvist ställde några frågor.

Jag skall först tillåta mig en mera principiell reflexion. Jag har svårt att förstå, att man skall vara så rädd för att låta en domstol pröva ett förvaltningsbeslut. Jag förstår inte heller att herr Ahlkvist vill ställa domstolsjurister i motsättning till förvaltningsjurister, som han gör när han säger att han inte har funnit att domstolsjuristerna skulle vara överlägsna förvaltningsjuristerna. Nej, det tror jag ingen har gjort; båda grupperna består av förträffliga och väl-

Ang. domstolsmässig kvalificerade ämbetsmän. Det är inte detta frågan gäller. Dessa ämbetsmän förvaltar var sitt område, och domstolsjuristerna är mera ägnade att undersöka rättsenligheten och lagenligheten av fattade beslut än förvaltningsjuristerna, vilkas verksamhet har en annan inriktning.

Jag kan som sagt inte förstå, varför det skulle vara så farligt att låta domstol pröva förvaltningsbeslut, när vi alla är överens om att de förvaltande myndigheterna är högt kvalificerade. Det skulle bara vara i ett fåtal fall som domstol skulle finna det nödvändigt att göra ändringar, men, herr talman, detta lilla antal fall gör att en reform är väl motiverad, eftersom den tillgodoser den enskildes krav på rättssäkerhet, och rättssäkerhetskravet kan man aldrig sätta nog högt i en demokrati.

Herr Ahlkvist efterlyste konkreta exempel på förvaltningsavgöranden som varit felaktiga. Ja, man kan inskränka sig till att som herr Alexanderson hänvisa till JO:s ämbetsberättelse, där åtskilliga sådana fall finns relaterade. Jag vill tillägga för min del, herr talman, att jag i min praktiska verksamhet har kommit i kontakt med åtskilliga fall. I ett sådant fall, som inträffade helt nyligen, skulle det uppenbarligen ha varit till fördel om domstol fått tillfälle att pröva beslutet. Det gällde ett beslag av varor som hade importerats av en småföretagare i denna stad. Hälsovårdsmyndigheten på en ort gjorde ett beslag, och det centrala ämbetsverk som har tillsynen över denna myndighet sanktionerade beslutet. Det visade sig sedermera, när vi som var intresserade av denna fråga gjorde anmälan till JO, att beslaget hade skett utan något stöd i lag och författning. JO påpekade att det inte fanns någon paragraf på vilken man kunde stödja det här beslaget, och han konstaterade också att det var en lucka i vederbörande författning.

Fabrikanten blev ekonomiskt mycket illa ställd och tycks i dag vara i den situationen, att han tvingas nedlägga sin rörelse. Det var åtskilliga tiotusental kronor som gick förlorade på grund av

prövning av rättsfrågor i förvaltningen detta felaktiga förvaltningsbeslut. Hade det varit möjligt att låta domstol pröva beslagsbeslutet, skulle domstolen uppenbarligen när den närmare skärskådande fallet ha funnit, precis som JO, att det inte fanns någon paragraf som kunde tillämpas och att ett beslag alltså inte var motiverat. Fabrikanten skulle då ha haft kvar de pengar som nu förlorats, och han hade kanske kunnat fortsätta sin rörelse.

Jag kan säga parentetiskt när vi nu diskuterar rättssäkerhetsfrågor, att det dessutom synes vara ytterligt svårt för vederbörande att få tillbaka pengarna som han förlorat på grund av det felaktiga beslaget. Det är nämligen inte så lätt att stämma ett centralt svenskt ämbetsverk och få tillbaka pengar som förlorats på grund av en felaktig ämbetsåtgärd.

Under alla förhållanden vill jag säga, herr talman, att skräcken för att göra en utredning i denna fråga förefaller mindre motiverad än någonsin. Jag vill bara sluta med att säga, att det finns ytterligare fler exempel som kunde dras upp, men jag har bara velat på herr Ahlkvists direkta fråga ta upp detta konkreta fall ur livet.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Herr Alexanderson nämnde ett fall som förekommer i JO:s berättelse. Exemplet är kanske inte så väl valt, därför att han där råkar peka på en rättssäkerhetsinstitution, som vi har i vårt land men som saknas i nästan alla andra länder. Exemplet kan alltså inte tas som intäkt för att vi ur rättssäkerhetssynpunkt skulle vara sämre ställda än man är i andra länder.

Herr Alexanderson sade att mitt citat ur det gemensamma betänkandet var en smula stympat därför att jag nöjde mig med att nämna att utredningen inte funnit något fall där felaktigheter förekommit utan att tillägga »med nu gällande bestämmelser». Jag tolkar herr Alexanderson närmast på det sättet, att det kunde ha begåtts formella fel. Det erinrar mig om historien om brandche-

Ang. domstolmässig prövning av rättsfrågor i förvaltningen

fen, som kom för sent till en brand. När han fick en redogörelse för släckningsarbetet, konstaterade han att det var släckt på felaktigt sätt.

Herr Sjönell nämnde att förvaltningsmyndigheter och domstolar har var sitt verksamhetsområde. Detta fattar jag som en anslutning till mina synpunkter, nämligen att var och en av dessa grupper bäst känner sitt område och att ärendena kan handläggas smidigast om man får fortsätta ungefär som nu.

Angående hans exempel där en felaktighet skulle ha förekommit vill jag endast säga: Tror inte herr Sjönell att det skulle ha rätts till precis lika bra inom ramen för nuvarande besvärsinstitut som genom att dra ärendet inför domstol? Skulle man inte få lika bra rättsida på saken med det reformarbete som pågår utan att sätta till en ny stor utredning, då man inte kan peka på att ett verkligt behov föreligger?

Herr SJÖNELL (fp):

Herr talman! Det är möjligt att man kan nå en viss effekt genom att anlita nuvarande besvärssystem, men det här fallet var nog en smula olyckligt valt för herr Ahlkvist, ty här gällde det livsmedel som beslagtagits och som dessutom av vissa myndigheter relativt omgående nedgrävts på kommunala soptippar. Beslaget var så pass avancerat, att man till och med tillgrip sådana åtgärder. Tror herr Ahlkvist att man haft stor möjlighet att få tillbaka de på soptipparna nedgrävda livsmedlen om man överklagat beslutet och låtit det gå i vanlig ordning och efter ett antal månader kanske fått högre myndighet att upphäva beslaget? Om beslagsbeslutet däremot kunnat underställas domstols prövning hade det kanske kunnat hejdas.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Jag vill fästa herr Sjönelles uppmärksamhet på att vi diskuterar domstolmässig prövning av förvaltningsmyndighets beslut; alltså måste förvaltningsmyndighet först fatta beslut

i ärendet. Tror herr Sjönell att livsmedlen skulle hålla sig friska längre om man överklagar till en domstol än hos en förvaltningsmyndighet?

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fru Gärde Widemar m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Alexanderson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fru Gärde Widemar m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Alexanderson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 42.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr *Gezelius* anmälde, att han vid den nu företagna voteringen avsett att

rösta nej men av misstag nedtryckt båda voteringsknapparna. Å omröstningstavlans hade följaktligen angivits, att han avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckt motion om viss ändring av lagen den 11 juni 1943 om förskottering av underhållsbidrag till barn (bidragsförskottslagen), bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ytterligare arbetstidsförkortning

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion om ytterligare arbetstidsförkortning.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 424, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herrar *Senander* och *Holmberg* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till en allmän förkortning av arbetsveckan till 40 timmar samt för arbete under jord eller tungt och hälsovådligt arbete till 35 timmar.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion, II:424, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Det är nu drygt 40 år sedan lagen om åttatimmarsdag genomfördes i det här landet, och sedan förkortades arbetsveckan från 48 till 45 timmar under åren 1958, 1959 och 1960. Det är inte precis någon imponerande utveckling vi haft under de gångna 40 åren när det gäller att förkorta arbetsdagen. Faktum är att i fråga om arbetstidsförkortningen släpar vårt land efter åtskilliga länder. Framför allt ligger vi efter de socialistiska länderna. Jag vill nämna såsom exempel, att år 1964 kommer man i Sovjetunionen att ha genomfört 35 timmars arbetsvecka.

Om ytterligare arbetstidsförkortning

Vi menar alltså att allting talar för att arbetstiden måste förkortas, och därför hemställer vi om en utredning och förslag om en förkortning av arbetstiden till 40 timmar i veckan för arbete i allmänhet och till 35 timmar i veckan för arbete under jord samt tungt och hälsovådligt arbete.

Utskottet menar att verkningarna av reformen är under utredning, och därför vill man inte gå med på vårt förslag. Vi vidhåller emellertid vårt yrkande, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 424 i andra kammaren.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Som resultat av den utredning som slutfördes för ett decennium sedan har arbetstiden under en följd av år förkortats med en timme i veckan om året. Slutresultatet skulle vara 45 timmars arbetsvecka, vilket gäller fr. o. m. den 1 januari 1960. När den utredningen på sin tid tillsattes, uttalade chefen för socialdepartementet, att riktpunkten borde vara en normalarbetstid på 40 timmar i veckan men att man inte kunde räkna med att nå ett sådant slutmål annat än i etapper. Beträffande tidpunkten då slutmålet kunde nås ville departementschefen icke uttala sig.

Andra lagutskottet har den uppfattningen, att det vore meningslöst att tillsätta en utredning om ytterligare arbetstidsförkortning så snart efter det att vi har nått det resultat som blev följden av den utredning som slutförde sitt arbete under senare delen av förra decenniet. Vi bör avvakta ytterligare en tid, innan utredningsarbetet sätts i gång för den ytterligare arbetstidsförkortning som med sannolikhet kommer. Den tekniska utvecklingen inom näringslivet gör att vi kan räkna med möjligheten av en arbetstidsförkortning generellt och möjligen en ännu längre gående för vissa arbetstagargrupper, som har mera pressande arbete.

Herr talman, med hänvisning till detta ber jag att få hemställa om bifall till utskottets hemställan.

Om upphävande av nattarbetsförbudet för kvinnor

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om upphävande av nattarbetsförbudet för kvinnor

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner angående upphävande av bestämmelser i arbetarskyddslagen, vilka inskränka den kvinnliga arbetskraftens användande i yrkesarbete.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 267 i första kammaren av fröken *Andersson* samt nr 234 i andra kammaren av fru *Kristensson m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning angående sådana ändringar i arbetarskyddslagens 5 kapitel, att bestämmelser, som inskränkte den kvinnliga arbetskraftens användande i yrkesarbete, slopades.

De stadganden motionärerna huvudsakligen vände sig mot voro dels förbudet i 34 § att använda kvinna till arbete under jord i gruva eller stenbrott samt dels reglerna i 36 och 37 §§, som inneburo, i jämförelse med det i arbetarskyddslagen intagna allmänna nattarbetsförbudet, reducerade möjligheter att använda kvinna till hantverks- eller industriellt arbete nattetid.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 267 och II: 234, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av fröken *Wetterström*, som dock ej antytt sin mening.

Fröken *ANDERSSON* (h):

Herr talman! Det finns här bara en blank reservation, men som motionär skall jag be att få säga några ord i alla fall. Utskottets skrivning är till synes ganska positiv, men jag tycker nog att den är för passiv beträffande inställningen till frågan över huvud taget. Jag tycker att utskottet kunde ha understrukt vissa synpunkter, som har kommit fram i motionerna. Vi påpekar t. ex. att särskilda skyddsbestämmelser för kvinnorna inskränker deras användbarhet. Det är närmast en platthet att konstatera detta, ty det är ett faktum, som också i viss mån hindrar det fria yrkesvalet och dessutom i sin mån hindrar genomförandet av likalönsprincipen, som bekant.

Vi tycker att en femtioårig nattarbetstidslag nu har överlevt sig själv. Den behövs — det är jag fullt klar på — den dagen då den kom till, men den behövs knappast nu. Man kan fråga sig varför bara vissa kategorier skall, som det heter, skyddas — lika ofta »skyddas» de bort. Man kan ta t. ex. sjukvården. Hur skulle det se ut om man där infört nattarbetsförbud? Men det har ingen kommit att tänka på.

Jag anser att lämpligheten för visst arbete bör bedömas av arbetstagare och arbetsgivare tillsammans. Fackföreningarna är i dag så pass starka att de har möjligheter att i olika hänseenden bevaka sina medlemmars intressen.

Utskottet hänvisar till frågans behandling 1957. Det är alldeles riktigt att landsorganisationen då avstyrkte, men det fanns dock rätt stora och sakkunniga föreningar och institutioner som tillstyrkte, jag nämner bara i förbifarten några som också är med i utskottets utlåtande, Fredrika-Bremer-Förbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Yrkeskvinnornas samarbetsförbund och sist men icke minst arbetarskyddsstyrelsen.

Med stor rätt, det erkänner jag utan tvekan, säger man att kvinnorna själva vill ha lagen. Ja, de vill ha lika lön också, men det är man inte lika ivrig att fastslå.

För övrigt är det en sanning med modifikation, d. v. s. en osanning. Vid

Om upphävande av nattarbetsförbudet för kvinnor

typografförbundets kongress år 1927, således för över 30 år sedan, inlämnade några kvinnor en motion som just gick ut på önskemålet om viss dispens från lagen. Den gången vågade man inte sträcka sig längre än till att begära viss dispens. Man var alltså lika långt framme den gången år 1927 som utskottet är i dag 34 år senare. Motivet för den motionen var just att kvinnorna i viss mån hade undanträngts på grund av dessa särbestämmelser.

Nu vill vi inte gå rakt på och genast avskaffa dessa bestämmelser, utan vi anser att det behövs en utredning av frågan över hela fältet. Man kan naturligtvis säga att det kan vara lämpligt att först vänta och se vad den prövning som nu pågår får för resultat. Vid denna prövning är det dock, om jag läst utskottsutlåtandet rätt, närmast fråga om vissa dispensmöjligheter. I motionerna går vi längre. Det kan dock vara början till slutet för de här bestämmelserna. Därför skall jag, herr talman, inte nu ställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Med hänsyn till att fröken Andersson inte ställde något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan kunde jag kanske begränsa mitt yttrande till att instämma i hennes anförande i den delen.

Nu tycker jag emellertid att fröken Andersson i stor utsträckning förbigår väsentliga ting när det gäller nattarbete och inte bara för kvinnor, utan nattarbete över huvud taget. Jag tror inte att det är någon som är särskilt glad över att behöva ha nattarbete, eftersom det från många synpunkter är besvärligt inte bara för vederbörande själv utan också för familjen, i all synnerhet om familjemedlemmarna arbetar på olika tider. Man kan dock i detta sammanhang inte bortse från att de som ivrigast går i spetsen för att nattarbetsförbudet för kvinnor skall upphävas är organisatio-

ner som representerar kvinnor, vilka icke löper någon risk att över huvud taget komma i den situationen att behöva arbeta på nätterna.

Det sägs nu att det finns många andra kvinnor än sådana som är anställda inom industrien som arbetar nattetid. Man tänker väl då framför allt på vårdpersonalen vid våra sjukhus. Det är alldeles riktigt att det där förekommer nattarbete och måste göra det. Även inom industrien finns det nattarbete, men kvinnor får delta i det endast under särskilda förhållanden, och då erfordras det dispens.

Förhandlingar har nu upptagits mellan Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen och arbetarskyddsstyrelsen om viss uppmjukning av de nuvarande bestämmelserna beträffande den kvinnliga arbetskraften. Det gäller därvid särskilt förbudet för kvinnor att arbeta under jord. Bakgrunden här är väl närmast att man i större grupper numera vill ha möjlighet till en viss service i fråga om mathållning och vad därmed sammanhänger, och för det arbetet skulle man behöva anlita kvinnlig arbetskraft. De berörda parterna har enats om att detta numera inte skulle möta något hinder med hänsyn till att förhållandena i gruvorna i dag är helt annorlunda än vad de var tidigare.

Jag håller med fröken Andersson om att det förmodligen inte skulle vara någon större risk med att upphäva de nuvarande särbestämmelserna för kvinnor i arbetarskyddslagen. Även kvinnorna är nämligen numera i mycket stor utsträckning fackligt organiserade, och deras fackliga organisationer har säkerligen tillräcklig styrka för att förhindra att nattarbete för kvinnor skulle förekomma i en utsträckning som inte vore försvarbar och framför allt kanske inte nödvändig. Jag tror emellertid att man bör avvakta resultatet av de förhandlingar som pågår och i vilka arbetsmarknadsparterna och arbetarskyddsstyrelsen är inblandade.

Med dessa ord, herr talman, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Om upphävande av nattarbetsförbudet för kvinnor

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag skall inte utgöra ett levande bevis på den gamla historien om »Klipp, klipp» men ber ändå att få göra några reflexioner.

Jag vill understryka vad herr förste vice talmannen sade, att nattarbete kan från många synpunkter anses vara olämpligt för både män och kvinnor. Det kan vara lika angeläget att mannen är hemma på natten som att kvinnan är det, särskilt om de är gifta, behöver ta hand om barnen o. s. v.

Herr Strand sade sedan något som man ofta får höra i detta sammanhang, nämligen att det framför allt är sådana kvinnor som aldrig riskerar att själva komma under de här bestämmelserna som är ivrigast att få bort dem. Jag har hänvisat bl. a. till typografkvinnorna, som — märk väl — tillhörde ett väl betalt fack, där likalönsprincipen tillämpades redan på 90-talet. Jag tittade emellertid i går kväll på en tabell, som klart visar att kvinnorna i detta väl betalda yrke trängdes undan i ganska stor utsträckning så snart nattarbetstidslagen började fungera — jag tror att det var år 1912. Vidare har vi bagerilagen, som på sin tid kritiserades mycket, där det var förbud för nattarbete för både män och kvinnor. Männen kunde dock få dispens, ehuru väl ingen kan anse annat än att bageriyrket är ett kvinnoyrke. Det gjorde att kvinnorna i viss mån blev överflödiga. De kunde nämligen inte sätta i gång med deggöringen, som måste ske vid fyratiden på natten, och bara för den sakens skull måste åtskilliga av dem sluta.

Herr Strand säger att det är de som inte kommer under lagen som är mest ivriga att få en ändring till stånd. Till det vill jag göra den allmänna reflexionen, att vi väl här i riksdagen inte bara sysslar med sådana saker som vi själva berörs av; man kan väl ha gott omdöme också när det gäller andra grupper läge än ens egen.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag har inte ifrågasatt någonting annat än att det skall finnas

ett stort utrymme för gott omdöme också i riksdagen och att det skall vara möjligt att ta upp frågor även om man inte direkt är partsrepresentant för dem som kan ha det närmaste intresset av frågorna. Men, herr talman, i kvinnornas kamp för likställighet och för att om möjligt få undanröjt allt som kan verka diskriminerande för deras räkning vill jag inte för min del ansluta mig till den uppfattningen, att bestämmelsen i detta avseende är diskriminerande för kvinnorna, eftersom männen säkert många gånger tycker att det är besvärande att de inte har samma skydd och kan neka nattarbete med stöd av lagens bestämmelser.

Fröken Andersson nämnde nattarbetsförbudet för typograferna, och det är möjligt att det i viss utsträckning har verkat hämmande i fråga om kvinnornas användning i typografarbetet, men nattarbete förekommer endast i tidningstryckerierna. Det är i allmänhet inte något nattarbete vid civiltryckerierna, och jag förmodar att civiltryckerierna fortfarande sysselsätter flera arbetare än tidningstryckerierna. Kvinnorna har följaktligen fortfarande en god arbetsmarknad vid civiltryckerierna.

Fröken Andersson nämnde också bagerierna, och det är alldeles riktigt att nattarbetsförbudet där gäller för såväl män som kvinnor, men att det i lagen finns ett visst undantag för de s. k. deggörarna, som kan få börja arbetet tidigare än kl. 5, vilket är den tid som i allmänhet eljest gäller. Nu har väl detta sin största betydelse vid grovbagerierna, där väl tidigare endast i mycket liten utsträckning varit anställd kvinnlig ar- utsträckning kvinnlig arbetskraft varit anställd. Hur det är i fråga om hembagerierna känner jag inte till, men jag förmodar att inte ens de anställda kvinnorna inom bageriyrket tycker att det är någon större olägenhet att de får lov att börja en timme senare på morgonen än männen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågasatt utlåtandet hemställt.

Ang. reglering av priserna på fisk

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1961/62 jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 17 februari 1961 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 50, hade Kungl. Maj:t förslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 30 maj 1952 (nr 320) om viss reglering av handeln med fisk, m. m.;

2) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 5 juni 1953 (nr 372) angående reglering av införseln av vissa slag av fisk och skaldjur;

3) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 5 juni 1953 (nr 374) angående reglering av utförseln av vissa slag av fisk och skaldjur m. m.;

dels medgiva, att för tiden till och med den 30 juni 1962 reglering av priserna på fisk ävensom importen och exporten av fisk av vissa slag jämte vad därmed sammanhängande finge anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i propositionen; och

dels bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att under budgetåret 1961/62 för lån i Sveriges kreditbank mot gängse ränta ställa garanti dels åt Syd-kustfisk, förening u. p. a., intill ett belopp av 2 000 000 kronor jämte ränta, dels åt Västkustfisk, förening u. p. a., intill ett belopp av 3 000 000 kronor jämte ränta.

I samband härmed hade utskottet behandlat följande två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 563, av herr *Berg, Gunnar, m. fl.* och II: 669, av herr *Levin m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen måtte dels besluta att för bestridande av propagandaverksamhet för fisk inom landet under budgetåret 1961/62

ett anslag av 100 000 kronor skulle utgå till centralnämnden för fiskpropaganda av de medel, som inflöte genom upptagande av införselavgifter på fiskets område, dels ock bemyndiga statens jordbruksnämnd att utanordna beloppet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte antaga förslagen till följande förordningar:

1) förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 30 maj 1952 (nr 320) om viss reglering av handeln med fisk, m. m.;

2) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 5 juni 1953 (nr 372) angående reglering av införseln av vissa slag av fisk och skaldjur;

3) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 5 juni 1953 (nr 374) angående reglering av utförseln av vissa slag av fisk och skaldjur m. m.;

B. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 563 och II: 669, medgiva, att under budgetåret 1961/62 finge till den av centralnämnden för fiskpropaganda bedrivna verksamheten disponeras 100 000 kronor av de utav utskottet i utlåtandet berörda fiskprisregleringsmedlen;

C. att riksdagen måtte medgiva, att för tiden till och med den 30 juni 1962 reglering av priserna på fisk ävensom importen och exporten av fisk av vissa slag jämte vad därmed sammanhängande finge i övrigt anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i utlåtandet; samt

D. att riksdagen måtte bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att under budgetåret 1961/62 för lån i Sveriges kreditbank mot gängse ränta ställa garanti dels åt Syd-kustfisk, förening u. p. a., intill ett belopp av 2 000 000 kronor jämte ränta, dels åt Västkustfisk, förening u. p. a., intill ett belopp av 3 000 000 kronor jämte ränta.

Reservation hade avgivits av herrar *Lage Svedberg, Jonsson, Bertil Andersson, Hjalmar Nilsson, Johanson* i Vä-

Ang. reglering av priserna på fisk

tervik och *Lundmark*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B och C hemställa,

B) att riksdagen måtte lämna motionerna I: 563 och II: 669 utan åtgärd;

C) att riksdagen måtte medgiva, att för tiden till och med den 30 juni 1962 reglering av priserna på fisk ävensom importen och exporten av fisk av vissa slag jämte vad därmed sammanhänge finge anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i utlåtandet.

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Till det nu föredragna jordbruksutskottets utlåtande är fogad en reservation, och jag har begärt ordet, herr talman, för att få göra några erinringar med anledning av utskottets hemställan under B om bifall till motionerna I: 563 och II: 669.

Den fråga som tas upp i dessa motioner är ingen nyhet för riksdagen. Både 1959 och 1960 har riksdagen avslagit liknande motioner, och vi reservanter har inte kunnat finna att några nya och tillräckligt bärande skäl för bifall till motionsyrkandet har framlagts. Jordbruksnämnden har ju pekat på prisregleringsföreningarnas möjligheter att själva vid sin avvägning av prisregleringsmedlens användning kunna besluta och även bedöma i vilken utsträckning medel bör disponeras för propagandaverksamhet. Vi reservanter har ansett att man i detta fall borde följa jordbruksnämnden, i synnerhet som Kungl. Maj:t haft samma uppfattning och ansett att organisationerna har möjligheter att ordna denna propagandaverksamhet själva.

Det gäller ju ingalunda något stort belopp, men vi menar att man inte bör lägga bedömningen av denna fråga på riksdagsplanet. En sådan organisatorisk fråga bör kunna handläggas på annat sätt, i synnerhet som jordbruksnämnden har prövat den och ansett att förutsättningar härför finns.

Dessutom hänvisar vi i reservationen till att det pågår en utredning om utformningen av prisregleringssystemet och vad därmed sammanhänger. När denna utredning framlägger sitt förslag, troligen i en nära framtid, bör man få tillfälle att ta ställning till om behandlingen av detta slags frågor skall ryckas från jordbruksnämnden och föras över på riksdagsplanet.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr **HERMANSSON** (cp):

Herr talman! I jordbruksutskottets utlåtande nr 13 föreligger ju inga skiljaktiga meningar beträffande den kungl. propositionen om reglering av priserna på fisk under budgetåret 1961/62, utan tvisten gäller ett par motioner som väckts i andra kammaren av herr Levin m. fl. och i denna kammare av herr Gunnar Berg m. fl. I motionerna hemställas att ur prisregleringskassan för fisket skall kunna utbetalas ett belopp på 100 000 kronor för fiskpropaganda. På den punkten föreligger en reservation av sex utskottsledamöter.

Centralnämnden för fiskpropaganda tillkom år 1950 och hade under de första åren anslag från fiskets bensinskattefond. Sedan denna fond upphört har man fått vissa anslag från de olika prisregleringsföreningarna i landet. Nu har det visat sig att dessa medel inte räcker för att man skall kunna driva den propaganda för ökad fiskkonsumtion i landet, som är önskvärd både ur producenternas och ur konsumenternas synpunkt. Det är ett fiskarintresse att få denna fråga om centralt anslag ordnad, så att en effektiv propaganda blir möjlig.

Det är sant som reservanten sade, att en undersökning pågår i jordbruksnämnden. Men det är inte fråga om någon allmän parlamentarisk utredning, något som man lätt får intryck av när man läser reservationen, utan undersökningen görs av en tjänsteman hos nämnden som blivit avdelad för att verkställa den.

Det är angeläget att konsumtionen av

fisk blir större. Västskottet har fått allt större fångster av sill, samtidigt som exporten inte minst på Västtyskland blivit svårare att upprätthålla. Bland annat därför är det angeläget att avsättningen av fisk inom landet blir så stor som möjligt. Prisregleringskassan uppgick år 1960 till 17,1 miljoner kronor, och beloppet hade den 1 januari 1961 stigit till 19,4 miljoner kronor. Medel finns alltså tillgängliga, och jordbruksutskottets majoritet har ansett att 100 000 kronor ur denna miljonkassa bör kunna avdelas för en central propaganda.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt rörande varje punkt av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A hemställt.

I fråga om punkten B, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle godkänna den vid utlåtandet avgivna reservationen, såvitt nu vore i fråga.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svedberg, Lage*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 13 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen, såvitt nu är i fråga.

Ang. reglering av priserna på fisk

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svedberg, Lage*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 49.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjordes i enlighet med de beträffande punkten C förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen i förevarande del; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten D hemställt.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om effektivisering av övervakningen av svensk krigsmaterielexport; samt

nr 12, i anledning av väckta motioner om förenkling och samordning av arbetsgivare åliggande uppgifts- och uppbörds-skyldighet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 127, angående val av riksdagens militieombudsman och hans ställföreträdare; samt

nr 128, angående val av riksdagens justitieombudsmans ställföreträdare;

dels ock till riksdagens förordnanden:
nr 129, för häradshövdingen Karl Hugo Henkow att vara riksdagens militieombudsman;

nr 130, för hovrättsrådet Gunnar Thyresson att vara riksdagens militieombudsmans ställföreträdare; och

nr 131, för hovrättsrådet Holger Vilhelm Henrik Nordqvist att vara riksdagens justitieombudsmans ställföreträdare.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 45, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.;

nr 76, angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m.;

nr 80, med förslag till lag om redareavgift för sjöfolks pensionering, m. m.;

nr 82, angående handelsgymnasieutbildningen samt anslag för budgetåret 1961/62 till de statsunderstödda handelsgymnasierna;

nr 83, angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa högskolor;

nr 86, med förslag angående effektivisering av verksamheten på pris- och konkurrensområdet;

nr 87, angående godkännande av avtal om driften av Svenska institutet för konserveringsforskning, m. m.;

nr 91, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.;

nr 92, angående statens stöd åt växtförädlingen, m. m.;

nr 93, angående ombildning av statens reproduktionsanstalt till aktiebolag, m. m.;

nr 97, angående vissa markförvärv för försvaret;

nr 98, angående bidrag till viss buss- trafik m. m.;

nr 104, angående anslag för budgetåret 1961/62 till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor;

nr 105, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61; och

nr 109, angående ny organisation av krigsmaktens högsta ledning.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande och memorial:

nr 12, i anledning av väckt motion angående ändrad tidpunkt för allmänna val; samt

nr 13, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av 51 § riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1961/62 under sjätte huvudtiteln, avseende anlagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1961/62 till övnings- och yrkesläroutbildning jämte i ämnet väckta motioner;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm; samt

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående underskott å statens järnvägars fond för budgetåret 1961/62;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 28, i anledning av väckta motioner om ändring av kommunalskattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier, som ingår i rörelse;

nr 35, i anledning av väckta motioner om befrielse från nöjesskatt för idrotts-tävlingar m. m.; samt

nr 36, i anledning av väckta motioner om viss ändring av nöjesskatten för biograf-föreställningar, m. m.;

Interpellation ang. svenskt bidrag till internationell samverkan för tillgodoseende av världens livsmedelsförsörjning, m. m.

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 16, i anledning av väckta motioner om utredning rörande riksdagsledamöternas bostadsfråga i Stockholm;

nr 17, angående användande av riksbankens vinst för år 1960;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.; samt

nr 19, i anledning av väckta motioner om statsanslag i vissa fall till politiska partier; ävensom

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.;

nr 25, i anledning av väckta motioner om skyndsamt förslag rörande mödrahjälpen;

nr 28, i anledning av väckta motioner angående omreglering av vissa livräntor, m. m.;

nr 29, i anledning av väckta motioner om viss fråga rörande samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och den allmänna sjukförsäkringen; samt

nr 30, i anledning av väckta motioner om karenstiden in fråga om sjukpenning för de yrkesskadeförsäkrade vid samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen.

Interpellation ang. svenskt bidrag till internationell samverkan för tillgodoseende av världens livsmedelsförsörjning, m. m.

Herr BENGTSOEN (cp) erhöU på be-
gäran ordet och yttrade:

Herr talman! Ett av de mest svår-
lösta och samtidigt mest angelägna pro-
blem som mänskligheten har att lösa
är att förse den växande befolkningen
på jorden med livsmedel. Enligt upp-
gifter från FAO lider nära två tredjedelar
av jordens befolkning av konstant

undernäring. Ett mycket stort antal
människor dör varje år på grund av
brist på livsmedel. Om man samtidigt
beaktar, att jordens befolkning ständigt
ökar så att den jämfört med nuvarande
antal torde fördubblas om cirka 40 år
utan att livsmedelsproduktionen kan be-
dömas komma att öka tillnärmelsevis i
samma takt, blir det allvarliga proble-
met så mycket mera brännande.

För att detta gigantiska problem skall
kunna lösas fordras samverkan mellan
flertalet länder i världen. Förenta Na-
tionerna har främst genom sin livsme-
delsorganisation, FAO, sedan länge ar-
betat med detta problem. Det bör emel-
lertid vara varje ansvarskännande na-
tions uppgift att i den mån så är möjligt
bidraga för att lindra nöden i världen.

Sverige har på olika sätt givit sin
medverkan.

I motioner, I: 55 och II: 60, vid 1960
års riksdag framhölls bl. a. att Sveriges
representanter i FN bör få i uppdrag att
verka för undersökning av mera effek-
tiva vägar att finansiellt och på annat
sätt lösa det internationella distribu-
tionsproblem, som livsmedelsöverskotten
inom vissa områden och underskotten
inom andra aktualiserar.

I ett par andra motioner, I: 52 och
II: 62, hemställes om åtgärder i syfte att
dels genom långivning och tekniskt bi-
stånd verka för utveckling och rationa-
lisering av jordbruket i de s. k. under-
utvecklade länderna, *dels* åstadkomma
en rationell distribution av livsmedel
från länder med överskottsproduktion
till hjälp åt länder, vilkas folk lider
brist på livsmedel, *dels* ock skapa möj-
ligheter för en i detta syfte ökad livsme-
delsproduktion.

I sitt av riksdagen senare antagna ut-
låtande (nr 3) yttrade utrikesutskottet
bl. a.:

»Att Sverige bör i sin mån bidraga
till internationell samverkan i detta syf-
te finner utskottet vara ett väl motive-
rat anspråk på vårt land, inte minst ur
den synpunkten att sådan samverkan ut-
gör en viktig faktor för främjande av
fredlig sammanlevnad mellan världens

Interpellation ang. svenskt bidrag till internationell samverkan för tillgodoseende av världens livsmedelsförsörjning, m. m.

folk.» Riksdagen gav detta till känna i skrivelse till Kungl. Maj:t.

Frågan behandlades också vid Förenta Nationernas femtonde generalförsamlings möte. I sin resolution av den 28/10 1960 värdjade generalförsamlingen bl. a. till FAO och andra organ att utan dröjsmål — och i samråd med medlemsstaternas regeringar — vidtaga åtgärder för att största möjliga mängd av livsmedelsöverskotten skulle ställas till underskottsländernas förfogande på ömsesidigt acceptabla villkor. Generalförsamlingen värdjade vidare till sina medlemmar och till medlemmarna i dess specialorganisationer att själva vidtaga sådana åtgärder som kunde minska lidandet bland de hungrande folken i andra länder. Den uttalade också sin övertygelse om att upprättandet av nationella livsmedelsreserver i underskottsländerna är ett effektivt medel att stimulera den ekonomiska utvecklingen i dessa länder.

Ehuru problemet sålunda ägnats uppmärksamhet, bör dock dessa frågor bevakas och fullföljas i all den utsträckning det är möjligt.

En annan aspekt av frågan är på vilket sätt vårt land skall kunna ge en direkt medverkan till världens livsmedelsförsörjning. Under det att livsmedelsbristen blivit alltmer akut i världen har Sverige bedrivit en jordbrukspolitik, som lett till en stagnerande eller t. o. m. minskad produktion. Detta trots att produktiviteten per arbetstimme inom jordbruket har ökat lika mycket eller mer än inom näringslivet i övrigt och trots att vi i internationellt avseende sålunda har ett fullt konkurrenskraftigt jordbruk. Frågan är om inte

denna politik drivits alltför långt. I första hand bör Sverige helt kunna trygga sin egen livsmedelsförsörjning och icke göra anspråk på den övriga världens knappa livsmedelstillgångar. Marginalen för att utjämna olika års skörderesultat bör vara väl tilltagen, och i den mån s. k. överskott uppstår bör dessa kunna exporteras och därigenom ge ett värdefullt tillskott till världens livsmedelsförsörjning.

Med anledning av vad ovan anförts hemställer jag om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande interpellation:

1) Avser herr statsrådet att i anledning av här berörda skrivelse från riksdagen och resolution av Förenta Nationernas generalförsamling vidtaga åtgärder i det syftet att Sverige i ökad utsträckning skall kunna bidra till internationell samverkan för tillgodoseende av världens livsmedelsförsörjning — och i så fall vilka åtgärder?

2) Anser herr statsrådet med hänsyn till livsmedelsbristen i världen att Sverige bör fullfölja en jordbrukspolitik, som leder till att högsta möjliga produktionsresultat icke utvinnes av det svenska jordbruket?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.32.

In fidem

K.-G. Lindelöw